

Globalizacija i nejednakost

Plišo, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:987220>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij Menadžment

Martina Plišo

GLOBALIZACIJA I NEJEDNAKOST

Diplomski rad

Osijek, 2024

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij Menadžment

Martina Plišo

GLOBALIZACIJA I NEJEDNAKOST

Diplomski rad

Kolegij: Globalizacija i menadžment

JMBAG: 0010230933

e-mail: martinapliso101@gmail.com

Mentor: prof.dr.sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2024

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study Management

Martina Plišo

GLOBALIZATION AND INEQUALITY

Final paper

Osijek, 2024

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Martina Plešo

JMBAG: 0010230933

OIB: 44354857317

e-mail za kontakt: martinapleso101@gmail.com

Naziv studija: Menadžment

Naslov rada: Globalizacija i nejednakost

Mentor/mentorica rada: prof. dr. sc. Nataša Drvenčan

U Osijeku, 10.08.2024. godine

Potpis Martina Plešo

Globalizacija i nejednakost

SAŽETAK

Globalizacija se može definirati kao povezanost i međuovisnost svjetskih ekonomija i društva u vidu tehnologije, trgovine i investicija te doprinosi povećanoj interakciji ljudi, kompanija i vlada na globalnoj razini. Njezina glavna uloga očituje se u poticanju rasta i razvoja gospodarstva. Uzimajući u obzir njezin utjecaj na ekonomije država, jasno je kako globalizacija donosi mnoge prednosti poput povećanja trgovine, napretka u dostupnosti tehnologije i inovacija, protoku kapitala te razmjeni kulture, ideja i informacija. Sve navedeno ima značajan utjecaj na poboljšanje životnog standarda u mnogim zemljama. Međutim, globalizacija ima i svoje nedostatke od kojih se kao glavni ističe nejednakost. Naime, dok pojedine zemlje i pojedinci profitiraju od globalnog tržišta i tehnologije, drugi žive u siromaštvu i nedostatku osnovnih resursa potrebnih za život. Najčešće velike i bogate zemlje te multinacionalne kompanije imaju više koristi od globalizacije dok su nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju uglavnom pogođene negativnim posljedicama globalizacije koje se očituju kroz nedostatak radnih mjesta, siromaštvo, glad i ekonomsku nestabilnost. Osim spomenutog, važno je istaknuti i utjecaj globalizacije na okoliš koji upitan. Naime, globalizacija sa sobom donosi tehnološki napredak koji može doprinijeti smanjenju zagađenja i zaštiti okoliša, s druge strane povećana industrijalizacija i transport povećavaju zagađenost zraka, vode i tla što dovodi do klimatskih promjena. Kako bi se taj problem riješio potrebno je poticati korištenje obnovljivih izvora energije i održivo korištenje resursa.

Ključne riječi: prednosti i nedostaci globalizacije, utjecaj na okoliš, ekonomija, društvo

GLOBALIZATION AND INEQUALITY

ABSTRACT

Globalization can be defined as the interconnectedness and interdependence of the world's economies and societies in terms of technology, trade and investment, contributing to increased interaction between people, businesses and governments on a global scale. Its main role is clearly to promote economic growth and development. Looking at the impact on economies, it is clear that globalization brings many benefits, such as increased trade, advances in technology and innovation, capital flows and the exchange of culture, ideas and information. All of these factors significantly improve the standard of living in many countries.

However, globalization also has its drawbacks, most notably inequality. While some countries and individuals benefit from the global market and technology, others live in poverty and lack access to vital resources. As a rule, large and rich countries and multinational companies benefit more from globalization, while underdeveloped and developing countries are mostly affected by the negative consequences such as lack of jobs, poverty, hunger and economic instability. Furthermore, it is important to point out the ambivalent effects of globalization on the environment. On the one hand, globalization brings technological advances that can help reduce pollution and protect the environment. On the other hand, increasing industrialization and traffic lead to increased pollution of air, water and soil, contributing to climate change. To tackle this problem, we need to promote the use of renewable energy sources and the sustainable use of resources.

Keywords: Advantages and disadvantages of globalization, impact on the environment, economy, society

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
ABSTRACT	6
1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Predmet i cilj rada	2
2.2. Metodologija rada	2
3. Globalizacija: pojam, nastanak, dimenzije i utjecaji	3
3.1. Pojam globalizacije	3
3.2. Nastanak i širenje globalizacije	5
3.3. Dimenzije globalizacije	6
3.3.1 Ekonomska dimenzija	6
3.3.2 Političko-pravna dimenzija	9
3.3.3 Kulturna dimenzija.....	10
3.4. Utjecaji globalizacije: prednosti i nedostaci globalizacije	11
3.4.1 Pozitivni učinci globalizacije	12
3.4.2 Negativni učinci globalizacije.....	14
4. Rasprava o utjecajima globalizacije na nejednakost	16
4.1 Nejednakost sa ekonomskog stajališta	17
4.1.1 Lorenzova krivulja	27
4.1.3. Gini koeficijent.....	30
4.2 Siromaštvo kao posljedica globalizacije.....	33
5. Značaj i suvremena uloga države u gospodarstvu	38
6. Zaključak	41
LITERATURA	43
Popis slika	46
Popis tablica	46

1. Uvod

Globalizacijski proces uvelike je utjecao na razvoj i oblikovanje mnogih ekonomija kroz povezivanje društava, kulture, trgovine i informacija. Zahvaljujući globalizaciji došlo je do napretka u korištenju i dostupnosti tehnologije, međunarodnoj razmjeni te brzini transporta što je dovelo do sve veće povezanosti kako među ljudima i kulturama tako i među državama i organizacijama u cijelom svijetu. Glavna zadaća ovog procesa jest osigurati što brži, ali i sigurniji protok roba, usluga, informacija i kapitala među državama širom svijeta, a također, globalizacijski je proces doprinio razvoju i sve većoj zastupljenosti multinacionalnih kompanija.

Uzimajući u obzir srazmjer i utjecaj globalizacije na mnoga svjetska gospodarstva jasno je kako ona sa sobom donosi mnoge prednosti od kojih se kao vodeća ističe ekonomski rast i razvoj. Naime, posljedica globalizacije su slobodna tržišta i „brisanje“ granica što je mnogim zemljama omogućilo da iskoriste komparativne prednosti koje imaju u odnosu na druge ekonomije. Rezultat svega navedenog jest rast međunarodne razmjene, povećanje životnog standarda u mnogim državama, rast bruto domaćeg proizvoda te stvaranje novih radnih mjesta kao i stvaranje novih oblika proizvodnje korištenjem tehnologije što dovodi do uštede vremena i povećanja efikasnosti. Međutim, unatoč svemu prethodno spomenutom, globalizacija je donjela i mnoge nedostatke koji značajno utječu na društvo. Naime, jake i bogate zemlje su glavni igrači na globalnom tržištu što odovdi do sve veće koncentracije bogatstva u tim zemljama dok siromašne zemlje imaju sve manje šanse za iskorištavanjem svojih prednosti i resursa zbog manjka tehnologija i financijskih sredstava. Prethodno navedeno dovodi do neravnoteže u raspodjeli dohotka, gubitka radnih mjesta i smanjenja kvalitete života u tim zemljama. Rezultat takvih zbivanja je stvaranje ovinsoti neravijenih zemalja o bogatim i razvijenim zemljama što negativno utječe na njihov rast i razvoj. Dakle, globalizacijski utjecaji zastupljeni su u gotovo svakom društvu, a ovaj se diplomski rad bavi istraživanjem i definiranjem globalizacije te njezinih prednosti i nedostataka. Uloga države u poticanju rasta i razvoja gospodarstva te povećanju životnog standarda građana ima najznačajniju implikaciju za osiguravanje prihvatljive i racionalne globalizacije za sve skupine.

2. Metodologija rada

U svrhu boljeg razumijevanja teme rada u poglavlju koje slijedi bit će pobliže objašnjeni i definirani predmet i cilj rada, a nakon toga slijedi poglavlje u kojem su navedene sve metode korištene prilikom istraživanja, prikupljanja i obrade informacija i podataka nužnih za poznavanje i razumijevanje temeljnih pojmova globalizacije.

2.1. Predmet i cilj rada

U središtu ovog rada je globalizacija i njezini pozitivni i negativni učinci na ekonomiju i društvo koji se pojavljuju u različitim mjerama s obzirom na stupanj razvijenosti i veličinu države. Proučavanjem sekundarno prikupljenih podataka i informacija nastoji se dobiti cjelovit pregled globalizacijskih procesa i implikacija od povijesnih začetaka do danas. Osnovna je ideja rada pobliže objasniti pojam globalizacije te definirati njene različite aspekte u vidu troškova i koristi koje ona za sobom nosi. Osim spomenutog, važno je istaknuti učinke globalizacije koji ostavljaju veliki trag u vidu utjecaja na prirodno okruženje te definirati važnost mjera koje treba poduzeti država u cilju zaštite prirodnih resursa te omogućavanja gospodarskog rasta i razvoja. Dati sveobuhvatan uvid u globalizacijske procese i posljedice koje ona donosi glavni je cilj ovog rada. Temeljem prikupljenih podataka, analizi i proučavanju globalizacije i njenih karakteristika nastoji se donijeti zaključak o stanju ekonomije i društva koji su oblikovani globalizacijom.

2.2. Metodologija rada

U svrhu definiranja temeljnih pojmova globalizacije te objašnjavanja njenih implikacija na suvremena gospodarstva prikupljeni su sekundarni podaci sa internetskih izvora, iz knjiga, znanstvenih radova i druge stručne literature. Kako bi se prikupljeni podaci analizirali i interpretirali korištene su različite metode poput induktivne i deduktivne metode, metode analize i sinteze, deskriptivne metode i metode kompilacije. Dakle, metodološki pristup ovog rada omogućio je analizu i obradu dostupnih podataka i donošenje relevantnih zaključaka vezanih za globalizacijske procese.

3. Globalizacija: pojam, nastanak, dimenzije i utjecaji

Za razumijevanje implikacija koje se javljaju kao posljedica globalizacije nužno je poznavati tijek njenog nastanka, definirati pojam globalizacije te razjasniti u kojim se sve dimenzijama ona pojavljuje te koliki je njezin intenzitet utjecaja na okolinu i o čemu on ovisi. Sve navedeno bit će objašnjeno i definirano u poglavljima koja slijede.

3.1. Pojam globalizacije

Globalizacija je proces koji se odvija dugi niz godina i postepeno zahvaća sve veći broj zemalja te za sobom ostavlja negativne i pozitivne učinke koji osim što ovise o stupnju globalizacije, ovise i o stupnju razvijenosti države, resursima koji u njoj obiluju te sposobnosti države da iskoristi prednosti koje ima. Globalizacija se ponajviše očituje kroz razmjenu dobara i usluga, tehnologije i informacija čime svijet postaje jedno veliko i slobodno tržište. Pojam globalizacija prvi se put javlja 80-ih godina prošlog stoljeća te nakon toga postaje sve češće korištenim pojmom i fenomenom u svijetu što ne čudi s obzirom na razmjer utjecaja koji ona za sobom ostavlja. Iako globalizacija seže daleko u povijest ona nije završila već se i dalje neprestano razvija čemu doprinosi ubrzan napredak tehnologije zahvaljujući kojem su ljudi sve više povezani. Uzimajući u obzir sve što globalizacija za sobom nosi neki smatraju kako je ona pozitivan fenomen dok se drugi ne slažu. Ipak, proces globalizacije je složen te ga potrebno dobro proučiti i poznavat kako bi se mogli donositi zaključci o njegovim posljedicama. Mnogi autori su nastojali definirati globalizaciju pa tako globalizacija predstavlja „promjenu svijeta i načina na koji gledamo svijet (Giddens, 2007:51). Također, globalizacija se može definirati i kao „povećanje međunarodne razmjene na tržištima dobara, usluga i tržištu nekih faktora proizvodnje, uključujući rast i razvoj institucija koje premošćuju nacionalne granice – poduzeća, vlade, međunarodne institucije i nevladine udruge” (Deardorff i Stern, 2001:2).

Jasno je, dakle, kako autori različito definiraju i shvaćaju globalizaciju no to ne čudi budući da je to proces koji ima značajne implikacije na mnoga društva i ekonomije te uključuje različite, međusobno povezane, aspekte. Meštrović (2001) navodi kako je za ekonomsku struku globalizacija otvorenost prema drugim državama pri čemu se isključuju ograničenja poput financijskih transakcija, rada i trgovine te ulaganja dok je globalizacija za Al-Rodhana i

Stoudmanna (2006) proces koji obuhvaća uzorke, tijek i posljedice transnacionalne i trans kulturne integracije čovjeka i neljudskih aktivnosti.

Različiti način shvaćanja i razumijevanja globalizacije posljedica je činjenice kako je to proces koji osim što traje desetljećima istodobno se prilagođava razvoju tehnologije, novim načinima komuniciranja, trgovanja i razmjeni dobara i usluga.

Kako bi dao pregled povijesnog nastanka globalizacije Sorvisto (2020) utvrđuje četiri razdoblja :

- prvo razdoblje: globalizacija doživljava svoj prvi zamah, dolazi do razvoja željezničkog prometa i razvoja morskih puteva što za posljedicu ima porast međunarodnog poslovanja od 1830. do 1880. godine, također, dolazi do pojave izvoznih i uvoznih tvrtki te su izumljeni telegraf i telefonski kontakt
- drugo razdoblje: 20. stoljeće obilježeno je snažnim rastom elektroničke i čelične industrije, a taj period završava 1929. godine gospodarskom recesijom
- treće razdoblje: završetkom Drugog svjetskog rata počinje rasti gospodarstvo SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva i Australije, dok se Japan i Europa oporavljaju od ratnih zbivanja; javlja se velika potražnja za potrošačkim proizvodima, sklapanje sporazuma GATT (engl. General Agreement on Tariffs and Trade) 1947. godine;
- četvrto razdoblje: 1980. godine započinje brzi razvoj informacijske tehnologije i inženjering transporta, međunarodna suradnja postaje jača, a investicije se povećavaju, brz rast sektora usluga u ekonomiji poput bankarstva, osiguranja, turizma i maloprodaje.

Također, on zaključuje kako se globalizacija smatra međunarodnim fenomenom koji ima za cilj razvoj i unapređenje ekonomije, politike i tehnologije zbog razvoja svijesti o zajedničkim pravilima i ciljevima i etici. Proces globalizacije dosada je složen i zahtjevan za potpuno razumijevanje što rezultira mnogim diskusijama u središtu kojih su opasnosti koje se sve češće javljaju, a posljedica su globalizacijskih procesa. Ipak, jasno je kako globalizacija ima svoje prednosti i nedostatke no isto tako je očigledno kako su utjecaji globalizacije neprestano prisutni te je stoga nužno što učinkovitije iskoristiti prednosti koje postoje, ali isto tako očuvati vlastiti integritet i zaštititi državu od mogućih negativnih učinaka.

3.2. Nastanak i širenje globalizacije

Iako začeci globalizacije sežu daleko kroz povijest, najznačajniji čimbenici za njen nagli razvoj jesu posljedice Drugog svjetskog rata. Naime, ratna zbivanja, ali i sve ono što nakon njih slijedi, oslabilo je zemlje koje su bile pogođene ratom, ali i one u okruženju. Može se reći kako je gotovo cijeli svijet bio barem djelom uključen u rat te je sve vodilo ka slabljenju kako velikih svjetskih ekonomija, tako i malih, manje snažnih zemalja. Kako bi ponovno ojačale i stvorile snažnu i razvijene ekonomije, europske su se zemlje odlučile povezati i ukloniti međusobno neprijateljstvo. Takav europski primjer počele su slijediti i druge zemlje te je došlo do sve većeg stupnja integriranja i liberalizacije tržišta. Svi ti procesi, osim što su tada igrali značajnu ulogu u ponovnoj uspostavi mira i stabilnih ekonomija, doprinijeli su i poretku svijeta kakav danas postoji. "Kada se govori o nastanku globalizacije svakako se mora spomenuti GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) i značenje što je imalo smanjenje trgovačkih carina među zemljama. Ono je, uz ostalo, pridonijelo njihovom jačem međusobnom trgovinskom povezivanju. GATT je osnovan 1947. i temeljio se na klauzuli o najvećim pogodnostima. Iz nje proizlaze tri temeljna načela: načelo reciprocnosti, načelo liberalizacije i načelo nediskriminacije. Načelo reciprocnosti odnosi se na to da trgovačke olakšice koje potpisnice GATT-a priznaju jedna drugoj, moraju biti jednake za obje strane. Kasnije je to načelo ublaženo u korist zemalja u razvoju. Načelo liberalizacije podrazumijeva postupno smanjivanje carina i drugih ograničenja, a načelo carinske nediskriminacije da se dvostruke carinske olakšice između dviju potpisnica moraju primijeniti na sve članice GATT-a. GATT je 8. prosinca 1994. preimenovan u WTO (World Trade Organization)" (Lončar, 2005:93).

Osim spomenutog, vrlo značajan utjecaj na širenje globalizacije ima i transnacionalizacija. Naime, ono što obilježava transnacionalizaciju jest brisanje nacionalnih granica odnosno sve slobodniji protok roba, usluga, ideja i informacija, a da bi se zemlja priključila nekim savezima poput NATO-a ili Europske unije bilo je nužno odreći se djela vlastitog suvereniteta i autoriteta koje je država do tada uživala. Ta je činjenica najteže pala zemljama koje su se nešto kasnije osamostalile budući da su dugi niz godine radile na svojoj samostalnosti, stvaranju autoriteta i slobode. Upravo zbog toga tim je zemljama trebalo duže vremena prvo da prihvate, a zatim i da se prilagode novoj strukturi i načinu funkcioniranja tržišta i države.

Kada se spominje širenje globalizacije, neizostavno je spomenuti i značaj multinacionalnih kompanija. Te kompanije imaju sjedišta najčešće u bogatim i razvijenim zemljama, dok su pogoni i proizvodnja u manje razvijenim zemljama. Razlog je tome jeftina radna snaga, pogodnija zakonska regulativa glede uvjeta rada, ali i zaštite okoliša. Upravo se zbog toga sve češće javljaju negativne posljedice globalizacijskog procesa.

"Multinacionalne korporacije, međutim, utječu i šire svoju moć na sve države. Nijedna ne može izbjeći 'globalno traženje'. Investicijske odluke korporacija donose se na globalnoj razini, prenoseći kapital ili resurse iz jedne zemlje u drugu, utječući na (ne)zaposlenost milijuna ljudi i stupanj ekonomske aktivnosti u pojedinim državama. Danas se globalizacija doživljava kao svijet bez granica. Sve što se stvara počinje se odražavati globalno. Tako danas postoje globalni proizvodi, moda, potrošači pa i građani. Globalizacija se, dakle, može čak shvatiti kao jedna etapa razvoja civilizacije" (Lončar, 2005:94).

Drugim riječima, globalizacijski su procesi zahvatili čitav svijet, ljudi i ekonomije čak i ako žele ne mogu se oduprijeti pozitivnim i negativnim učincima globalizacije, a njezin se je razvoj potaknut tehnološkim napretkom uvelike ubrzao u posljednjim desetljećima te bi stoga bilo vrlo korisno prihvatiti sve koristi koje ona sa sobom nosi te nastojati upravljati troškovima globalizacije i tako globalizacijski proces učiniti što pozitivnijim za državu.

3.3. Dimenzije globalizacije

Budući da je globalizacija vrlo značajna pojava koja neprestano oblikuje svijet jasno je da za rezultat ima vrlo značajan utjecaj na poredak u društvu i državi. Politika, ljudi i društva, kultura, tržište i gospodarstva samo su neki od aspekata na koje globalizacija ima najveći utjecaj. S obzirom na navedeno može se izdvojiti nekoliko ključnih dimenzija globalizacije.

3.3.1 Ekonomska dimenzija

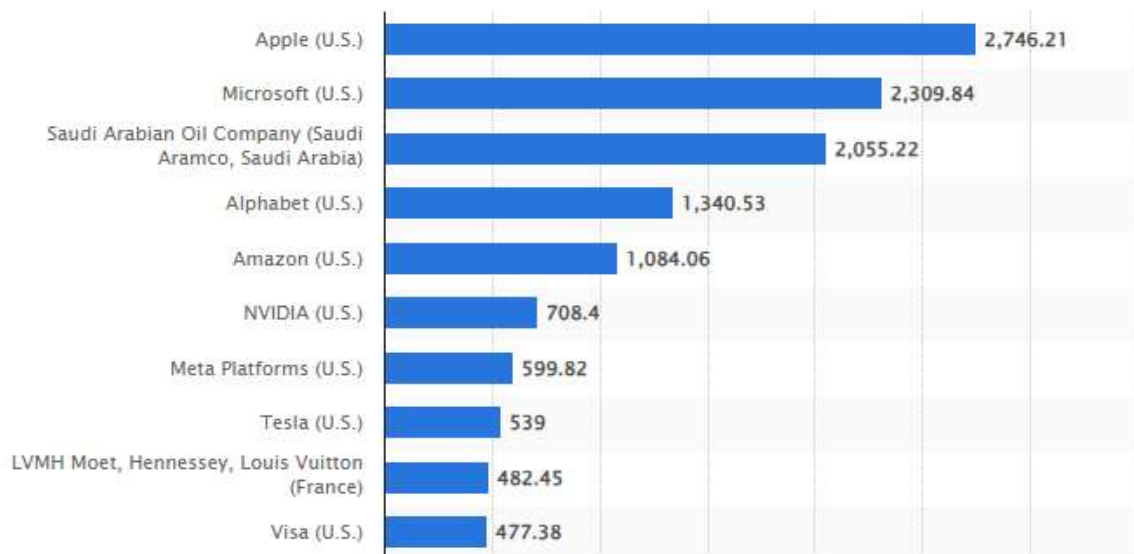
Ekonomska dimenzija predstavlja najvažniju dimenziju globalizacije. Zahvaljujući globalizacijskim procesima došlo je do promjene u načinu poslovanja poduzeća, ruše se do tad

prisutne političke i ekonomske strukture u državama, a sve s ciljem slobodnog djelovanja globalizacije. "Posebnost globalizacije je djelomična povezanost njenih podsustava. Za globalnu ekonomiju može se kazati da je to sustav kojeg stvaraju globalna proizvodnja i globalne financije. Nastala su velika poduzeća i banke koja posluju nezavisno od država i imaju svoje podružnice u svim dijelovima svijeta. Zahvaljujući novim tehnologijama i politikama nude standardizirane proizvode te stvaraju i utvrđuju pravila jedinstvenog svjetskog tržišta" (Jagić, 2013:18).

Stvaranjem novih tržišta došlo je do značajnog ekonomskog rasta kroz rast investicija i međunarodne trgovine te se upravo slobodno tržište može smatrati najvažnijom ekonomskom dimenzijom globalizacije. Kako bi se prilagodile ovakvom razvoju događaja, veliki je broj država uskladio zakone i tržište u korist inozemnim investitorima. „Liberalizacija tržišta omogućuje nesmetan ulazak i izlazak kapitala iz zemlje, što za sobom povlači špekulacije čije posljedice mogu izazvati krize katastrofalnih razmjera. Liberalizacija i deregulacija tržišta sama po sebi nije toliko negativan aspekt globalizacije. Problem nastaje zato što simultano sa liberalizacijom i deregulacijom tržišta nije uveden i primijenjen adekvatan i učinkovit mehanizam kontrole sudionika i njihovog djelovanja u takvom tržišnom natjecanju“ (Stiglitz, 2002:60). Implikacije spomenutih posljedica nisu u tolikoj mjeri izražene u razvijenim zemljama, već se one u većoj mjeri odnose na manje razvijene zemlje u kojima je jeftina radna snaga, a zakonske regulative za radne uvjete i zaštitu okruženja nisu prilagođene novonastaloj situaciji.

Osim liberalizacije, najznačajnija pojava u okviru ekonomske dimenzije jesu multinacionalne kompanije čijim je razvojem došlo do značajnih promjena u mnogim segmentima društva i ekonomije. Zajedno sa širenjem liberalizacije došlo je i do rušenja trgovinskih barijera te su mnoge kompanije mogle povećati opseg prodaje i proizvodnje svojih proizvoda, a prijenos novih, brzih načina proizvodnje potpomognut tehnološkim napretkom uvelike je olakšao poslovanje kompanijama čime su povećani prihodi, otvorena nova radna mjesta i osiguran je rast gospodarstva. „Multinacionalne tvrtke uključuju u svoje poslovanje milijune ljudi širom svijeta koji su međusobno povezani usprkos velikim udaljenostima. One nadziru planetarne resurse, kapital i tehnologiju. Na taj se način širi gospodarstvo bez granica i posluje se kao da nema gospodarskih i političkih barijera " (Lončar, 2005:95).

Slika 1. 10 najvećih multinacionalnih kompanija prema tržišnom kapitalu u 2023.

Izvor: autorica preuzela sa Statista.com. Dostupno na: <https://www.statista.com/>. [pristupljeno: 20.lipnja 2024.]

Zbog velikog utjecaja multinacionalnih kompanija na okolinu u kojoj posluju javljaju se mnogi stručnjaci koji upozoravaju na uvjete u kojima rade ljudi zaposleni u proizvodnji multinacionalnih kompanija, zatim na ispušne plinove i zagađenost zraka, vode i tla koje takve kompanije nerijetko uzrokuju. Iako se javljaju brojni nedostaci globalizacije, kao glavni se ističe negativan utjecaj na ljude budući da, dok pojedinci profitiraju i uživaju u prednostima koje globalizacija sa sobom nosi, drugi su pak izloženi nehumanim uvjetima rada za premale plaće. Problem je to koji se ne uspijeva riješiti već dugi niz godina, a koji je zasigurno jedan od najvećih troškova globalizacije. Također, sve spomenuto ima značajne implikacije i na rast i razvoj država budući da jedan dio njih profitira i koristi njene prednosti, drugi dio je više pogođen nedostatcima što dovodi do značajne razliku u stupnju razvijenosti među zemljama odnosno neravnoteže.

Na kraju, važno je spomenuti vodeće institucije koje su kako prije, tako i danas utjecale na razvoj globalizacije. Međunarodni monetarni fond i Svjetska trgovinska organizacija kao glavni cilj imaju zaštititi interese sudionika slobodnog tržišta, omogućiti što uspješnije funkcioniranje tog tržišta te riješiti sve potencijalne nesporazume koji se tiču razmjene dobara

i usluga među zemljama. Također, ove se organizacije bave promicanjem stabilnosti zemalja te osiguravanjem monetarne stabilnosti.

3.3.2 Političko-pravna dimenzija

Iako globalizacija ima najveći utjecaj na ekonomiju države neizostavna je i političko-pravna dimenzija koja određuje „pravila igre“ na globalnom tržištu. Prije razvoja procesa globalizacije, svaka je država unutar svojih granica donosila zakone i regulative, a sve s ciljem zaštite prava potrošača, sigurnosti razmjene i razvoj ekonomije. Integriranjem mnogim tržišta i sve većom liberalizacijom, za nastup na globalnom tržištu države su se ipak trebale odreći djela svog autoriteta i zakona, a političke aktivnosti u sve većoj su se mjeri počele odvijati na svjetskoj razini. Posebice je potreba za takvim političkim pristupom bila nužna ukoliko je država nastojala postati članicom nekih od vodećih svjetskih organizacija poput Svjetske banke, Svjetske trgovinske organizacije, Europske unije i sl.

"Političko-pravni aspekt odnosi se na narušenu državnu suverenost nastalu uključivanjem u međunarodne ugovore, zajednice i organizacije. Stvara se sustav globalnog upravljanja koje ograničava dosadašnju moć države pri čemu nastaje temelj za stvaranje nove, nads nacionalne države. Internacionalizacija i regionalizacija također postaju, uz globalizaciju, izazovi današnjim državama. Stvaraju se nove međunarodne i regionalne udruge preko kojih se mogu vršiti pritisci na vlade država, ali i uspostavljaju veze s ljudima širom svijeta. Globalna politika postaje multikulturalna i multicivilizacijska. 'Smanjivanjem' svijeta porasla je svijest o povezanosti i međuovisnosti njegovih različitih dijelova" (Lončar, 2005:96).

Svrha je, dakle, političko pravnog ustrojstva države zaštititi društvo od mogućih nepovoljnih utjecaja usporedno sa maksimalizacijom svih benefita koje globalizacija sa sobom donosi. Osim toga, svaka je država, stupanjem na međunarodno tržište, izložena većoj ovisnosti i utjecaju drugih država pa je stoga od velike važnosti uloga međunarodnih organizacija. One nastoje smanjiti neravnotežu u stupnju političke moći koja se javlja među državama te djeluju u cilju rješavanja problema kojima je uzrok globalizacija. Kako bi te organizacije uspješno ostvarivale svoju svrhu i ciljeve koriste se sve naprednijim komunikacijski mrežama i tehnologijama te na taj način informiraju i obavještavaju građane o trenutnim zbivanjima i

učincima globalizacije. One također organiziraju različite skupove i kongrese s ciljem isticanja važnosti usklađivanja nacionalnih politika sa globalnim kriterijima i zahtjevima.

Zaključno, političko-pravna dimenzija jest ključna komponenta za stvaranje dijaloga i suradnje među zemljama te pri tome, pred donositelje nacionalnih politika, stavlja zahtjev sveobuhvatne suradnje i usklađivanja pravnih okvira, a sve s ciljem uspješnog odgovora na globalne izazove.

3.3.3 Kulturna dimenzija

Promjene koje prisutne u suvremenom društvu barem djelom su posljedica globalizacijskih procesa. Osim slobodne trgovine i razmjene, globalizacija je omogućila veći stupanj povezanosti među narodima, jeftinija putovanja te veću dostupnost mnogih proizvoda i usluga što je dovelo do stvaranje drugačije; svjetske kulture, koja ne pripada samo jednoj naciji ili geografskom području, već cijelom svijetu te uporište ima u intenzivnijem dijalogu među državama potičući tako upoznavanje različitosti i poštivanje drugačijih običaja i civilizacija.

Također, važno je spomenuti i utjecaj koji globalizacija ima na razvoj mnogih jezika od kojih se ističe engleski. Naime, zbog sve veće potrebe komuniciranja sa strancima javila se tendencija uspostave jezika koji će svima biti zajednički te je se kao posljedica toga, povećao stupanj korištenja engleskog jezika među svim društvima što je ujedno i najznačajnija društvena promjena kojoj je uzrok globalizacija.

„Engleski jezik igra ključnu ulogu u procesu globalizacije, služeći kao glavni medij za međunarodnu komunikaciju, poslovanje, tehnologiju i obrazovanje. Njegova dominacija omogućava lakšu suradnju i razmjenu informacija između različitih kultura i nacija, čime postaje esencijalan alat u globalnom povezivanju i integraciji“ (Kamwangamalu, 2003:65).

Međutim, unatoč svemu spomenutom javljaju se i negativni učinci globalizacije koji se ponajprije odnose na sve češći gubitak vlastitog nacionalnog identiteta.

„Nepobitno je da sredstva masovnih komunikacija omogućuju širenje popularne kulture i razvoj tzv. globalne kulture. To je svojevrsna prijetnja kulturnim i nacionalnim identitetima koji čine raznolikost svijeta. Posljedice nekritičkog prihvaćanja takvih ideja bolno su osjetile brojne zemlje u razvoju. Proces je donekle neovisan o volji samih sudionika u njemu. UNESCO

naglašava da je međunarodno širenje kulturnih procesa važno, ali postoji i prijetnja od globalne, popularne kulture koja se zrcali u činjenici da ona slabi kulturne raznolikosti u mnogim aspektima našeg života“ (Jagić i Vučetić, 2012).

Dakle, kulturna dimenzija globalizacije sa sobom je donijela veću povezanost i dijalog među narodima no, paralelno sa razvojem svjetske kulture javlja se prijetnja manjim i slabijim kulturama što dovodi do globalizacijskog paradoksa.

3.4. Utjecaji globalizacije: prednosti i nedostaci globalizacije

Globalizacija je fenomen koji ima dubok i složen utjecaj na suvremeno društvo. S jedne strane, omogućava bržu i jednostavniju razmjenu informacija, roba i usluga širom svijeta, što potiče ekonomski rast i razvoj te kulturnu razmjenu. S druge strane, globalizacija može produbiti ekonomske nejednakosti, ugroziti lokalne kulture i okoliš te povećati osjetljivost na globalne ekonomske krize. Iako je cilj globalizacije napredak svih ekonomija, one najslabije su vrlo često ostale zakinute za mnoge njene koristi te ne uspijevaju ostvariti daljnji rast i razvoj. Stoga mnogi stručnjaci nerijetko ističu kako globalizacija nije ostvarila svoj cilj upravo u onim zemljama gdje je to bilo najpotrebnije. Ipak, razumijevanje prednosti i nedostataka globalizacije igra ključnu ulogu u oblikovanju održivih politika koje će maksimalizirati koristi i minimizirati negativne posljedice globalizacije.

Razmatrajući utjecaje globalizacije nerijetko se spominju njeni dobitnici i gubitnici u ovisnosti o ekonomiji, društvu i kontekstu o kojem se govori. Međutim, najčešći je zaključak kako su multinacionalne korporacije i razvijene zemlje najviše profitirale zbog globalizacije. Razvijene zemlje imaju dovoljno kapitala i dobru infrastrukturu za sudjelovanje na globalnom tržištu, a multinacionalne kompanije iz takvih zemalja ostvaruju velike profite koristeći radnu snagu i resurse manje razvijenih zemalja.

Među gubitnicima globalizacije uglavnom se spominju upravo ranije spomenute, slabije razvijene zemlje odnosno njihova jeftina radna snaga te utjecaj globalizacije na okoliš i društvo. Naime, radnici u manje razvijenim zemljama često rade u lošim uvjetima, a u nekim zemljama dolazi i do smanjenja radnih mjesta jer globalizacija ostavlja veliki trag u radu malih i srednjih

poduzeća budući da se proizvodnja sve češće premješta u velike poduzetničke inkubatore i gradove.

Unatoč navedenom, nerijetko se u javnom prostoru ističu mnogi zagovaratelji globalizacije međutim, prema Flejterskom (2018) radi se o pristašama globalizacije koji, unatoč svemu negativnom, za nju smatraju kako je nužna za prosperitet cijelog svijeta te o njoj govore sa velikim optimizmom.

3.4.1 Pozitivni učinci globalizacije

S obzirom na to da je globalizacija fenomen koji obuhvaća cijeli svijet jasno je kako će imati i pozitivne i negativne strane, međutim sagledavajući njene cjelokupne učinke najčešće je uvriježen stav kako globalizacija ipak ima više prednosti nego nedostataka.

Adam Smith, koji se smatra ocem moderne ekonomije, zajedno sa drugim klasičnim ekonomistima u svojim radovima ističe prednosti tržišnog sustava pišući kako specijalizacija i podjela rada, sa svojim implikacijama za povećanje proizvodnje, sada postoje ne samo u jednoj državi, već i na svjetskoj razini i to upravo zahvaljujući globalizaciji (Intriligator, 2003). Povećanje proizvodnje, kojemu je uzrok napredak u tehnologiji, liberalizacija tržišta i povećanoj potražnji dovodi do povećanja trgovine među zemljama i ekonomskom rastu država, a upravo se to najčešće smatra glavnim prednostima globalizacije. Glavni razlog sudjelovanja zemalja u međunarodnoj trgovini jest upravo ostvarivanje njihovih komparativnih prednosti, jer na međunarodnom tržištu države mogu prodati proizvode koje one proizvode brzo i jeftino zbog resursa kojim obiluju, dok na istom tržištu mogu nabavljati jeftinije proizvode za čiju bi proizvodnju u vlastitoj državi trebalo izdvojiti mnogo više kapitala. Rezultat je toga, također, i rast bruto domaćeg proizvoda odnosno poboljšava se životni standard, veća je efikasnost proizvodnje te se stvaraju nova radna mjesta.

Također, sa globalizacijom dolazi i do veće povezanosti među državama i tako se otvara prostor za nova tržišta što omogućuje multinacionalnim kompanijama proširenje obujma poslovanja, a to sa sobom donosi i potrebu za više radne snage, resursa i tehnologija što također pozitivno utječe na gospodarstvo države.

Povezivanje država i njihovih stručnjaka i znanstvenika zasigurno pozitivno utječe i na tehnološki napredak i razvoj koji se može brzo širiti i tako mnoga poduzeća mogu koristiti napredne tehnologije bez potrebe da ih se razvija od samog početka.

Globalizacija također pridonosi povećanju investicijskih mogućnosti. Povećana dostupnost kapitala potiče razvoj novih industrija, potrebnu infrastrukturu i tehnološke inovacije, što za posljedicu ima rast BDP-a i stvaranje novih radnih mjesta. Povezanost zemalja olakšava komunikaciju i suradnju između njih, a rast gospodarstva, napredak u znanosti i brze transakcije između tržišta omogućuju ubrzanje svjetskog razvoja u vrlo kratkom razdoblju (Vidović, 2020). Sve navedeno igra veliku ulogu na ekonomskom polju države, međutim postoje i mnogi učinke globalizacije koji se tiču utjecaja na kulturu i društvo.

Globalizacija je dovela do veće povezanosti među velikim brojem ljudi i nacija što je pozitivno utjecalo na razmjenu običaja, kulture i različitih nacionalnih izraza među mnogim narodima. „ Globalizacijski proces uključuje sve veći broj kulturnih elemenata, proširuje prostorne, kvantitativne i kvalitativne dimenzije kulture, a uključivanjem sve većega broja ljudi potiče aktivno djelovanje kulture“ (Jagić, 2013:21). Također, kao rezultat širenja vlastite i prihvaćanje tuđih kultura javlja se mogućnost za stvaranjem novih kultura pa se tako mogu javiti novi oblici umjetnih i kulturnih izraza. Isto tako, kao rezultat globalne povezanosti javlja se lakši i brži pristup globalnim trendovima u filmovima, glazbi umjetnosti i dr.

Nastavno na spomenuto, važno je spomenuti koristi globalizacije koje se očituju u kontekstu učenja i znanja. Pristup mnogim informacijama i korisnim resursima koji mnoštvu ljudi omogućuje stjecanje znanja, vještina i iskustava potrebnih za rast i daljnji napredak rezultata je upravo globalizacijskih procesa. Sve navedeno doprinosi globalnom obrazovanju i širenju svijesti o njegovoj važnosti. Ipak, ključno za povećan stupanj obrazovanja mnogih nacija jest upravo tehnološki napredak i inovacije. Razvojem informatike i tehnoloških znanosti došlo je do novih inovacija koje omogućuju lakši pristup informacijama i razmjenu tehnologije među zemljama što za posljedicu ima napredak zemalja na tehnološkom polju.

Važnu ulogu globalizacija ima i u sektoru medicine jer je ona rezultirala većom dostupnosti mnogih lijekova i medicinskih usluga, a također, inovacije su dovele do velikog broja raznih medicinskih istraživanja koje se za posljedicu imale poboljšanje zdravstvene skrbi i bolje

zdravstveno stanje građana. Sve navedeno, samo je izdvojen dio prednosti koje se najčešće spominju u kontekstu globalizacije dok Kovačević (2003) navodi da se globalizacija može prepoznati upravo po pozitivnim karakteristikama navedenim u nastavku:

- nove tehnologije, novi društveni procesi, intenzitet izvoza i uvoza s 10% raste na 20% svjetske proizvodnje u zadnjih trideset godina, dok se svjetska trgovina od 1950. godine do danas povećala gotovo 50 puta,
- pomak se bilježi u razvoju ekonomija i u zemljama “trećeg svijeta”, bruto nacionalni proizvod raste u prosjeku oko 6% u povratnom periodu,
- dolazi do bržeg protoka financijskog kapitala, najviše do direktnog investiranja u ostale zemlje, na tom prostoru posebno se primjećuje brz prodor Japana, zatim se u razvijene industrijske zemlje najviše investiralo
- globalizacija se registrira i na planu tehnologije, znanosti, informacija i tehnika, dok je najviše prisutna na liniji SAD-Zapadna Europa-Japan.

3.4.2 Negativni učinci globalizacije

Iako je globalizacija značajno utjecala na bolji životni standard te značajan ekonomski rast i razvoj, mnogi stručnjaci ističu njezine negativne učinke, a sve s ciljem oblikovanja mjera, propisa i zakona koji će minimalizirati troškove globalizacije. Kao najveći i najčešće spomenuti negativan učinak globalizacije ističe se nejednakost među bogatim i siromašnim. Beck (2003) navodi kako bogati zahvaljujući globalizaciji postaju još bogatiji dok siromašni postaju još siromašniji. Iako je jasno da postoje bogatiji i sposobniji pojedinci od drugih, oni ne bi trebali biti u tolikoj većini i suprotnosti od svih ostalih. Ta se situacija, nažalost, nerijetko preslika i na države zbog čega one bogate nastoje iskoristiti sve pogodnosti malih i slabije razvijenih država čineći ih tako ekonomski još slabijim. Osim spomenutog, prema Kainu (2017) postoji čitav niz negativnih posljedica globalizacije:

- uniformiranje ukusa, običaja, navika
- opća amerikanizacija lokalnih i nacionalnih kultura
- naglašene razlike između ekonomskih klasa
- odlazak radne snage iz zemalja u tranziciji

- globalizacija je omogućila prevelike profite i moć korporacijama sa velikim kapitalom
- nejednakost između nerazvijenih i razvijenih
- razvijene zapadne zemlje nameću svoja mišljenja zemljama u razvoju
- utjecaj na okoliš, socijalna degeneracija
- fluktuacija
- neizvjesnost za posao.

Svi navedeni učinci samo su doprinosili stvaranju bipolarnog svijeta u kojem ekonomije moćnih zemalja neprestano rastu dok ostale zemlje nerijetko ostaju u zaostatku pri čemu se stvara značajna neravnoteža koje dovodi do velike nejednakosti. Ta se nejednakost često očituje i u razlikama u plaćama između visokokvalificiranih i niskokvalificiranih radnika što dovodi do nezadovoljstva i manje produktivnosti.

Također, važno je spomenuti i utjecaj globalizacije na lokalne industrije koje su nerijetko najčešći izvor radnih mjesta upravo u manje razvijenim zemljama i regijama. Sloboda kretanja i tržišta povećala je dostupnost mnogih proizvoda i usluga po jeftinim cijenama čime je opstanak malih i lokalnih proizvođača doveden u pitanje. Strana poduzeća, dakle, čine konkurenciju lokalnim industrijama što može uzrokovati nezaposlenost i siromaštvo. Posebno su na udaru zemlje koje imaju niske troškove proizvodnje zbog jeftine radne snage koja je spremna raditi i prekovremeno u uvjetima koji nisu zadovoljavajući.

Iako su svjetski vođe i čelnici mnogih organizacija zaduženih za zaštitu društva svjesni ovog problema on se ipak ne uspijeva riješiti pa tako veliki dio zarade nerijetko završi u vlasništvu velikih kompanija ili već financijski stabilnih pojedinaca što upućuje i na financijske probleme globalizacije. „ (...) Nerijetko financijske ustanove zadužuju male narode u svojim bankama, kako bi zarađivale goleme svote novca na tim siromašnim i bespomoćnim narodima. Golemi dugovi siromašnih zemalja velikima i bogatima su prilika i sredstvo da ih kontroliraju i nad njima vladaju“ (Karlić 2009:92) .

Također, iako je globalizacija donijela veliki tehnološki napredak, on je često izostao u manje razvijenim zemljama upravo zbog, prethodno spomenute, jeftine proizvodnje koja znači i manja ulaganja u inovacije i tehnologiju čime dolazi do smanjenja konkurentnosti te zemlje.

Također, pogoni u proizvodnji koji se nalaze u slabije razvijenim zemljama uglavnom ne zadovoljavaju tehničke standarde kao i standarde sigurnosti što uzrokuje zagađenje zraka, vode i tla.

Negativni su učinci globalizacije vidljivi i na području društva i kulture. Naime, unatoč tome što je došlo do širenja jezika, tradicija i kulture, globalizacije ipak predstavlja prijetnju zaštite pa čak i opstanka pojedinim nacionalnim kulturama i specifičnim običajima koji nisu toliko poznati i zastupljeni, ali su važan dio identiteta svoje države. „Globalno komuniciranje i migracije, odnosno globalizacija, prisiljavaju tradicionalne kulture na koegzistenciju, ali i na razilaženje i međusobne napetosti. Globalizacija je veoma kompleksna, uzmu li se u obzir kulturološki aspekti. Nastajanje ‘svjetske kulture’ bi bilo pogubno jer bi neposredno dovela u pitanje neku autentičnu regiju, odnosno kulturnu različitost. Nepobitno je da sredstva masovnih komunikacija omogućuju širenje popularne kulture i razvoj tzv. globalne kulture. To je svojevrsna prijetnja kulturnim i nacionalnim identitetima koji čine raznolikost svijeta. Posljedice nekritičkog prihvaćanja takvih ideja bolno su osjetile brojne zemlje u razvoju“ (Jagić, 2013:20).

Kako bi se spriječili ili bar umanjili negativni aspekti globalizacije „(...)potrebno je stvaranje svjetske demokratske organizacije, svojevrsnoga svjetskoga političkog pokreta koji će osmisliti novi sadržaj globalizma i ugraditi u njega zaštitne mehanizme, kako bi se onemogućila beskrupulozna diktatura novih tehnologija i multinacionalnog kapitala koji čovjeka pretvaraju u mali nevažni kotačić svjetskoga megastroja za proizvodnju bogatstva i profita“ (Karlić, 2009: 93).

4. Rasprava o utjecajima globalizacije na nejednakost

Nejednakost je glavna negativna posljedica globalizacije koja utječe na društva i regije u cijelom svijetu. Iako je zahvaljujući globalizaciji u mnogim zemljama došlo do značajnog ekonomskog rasta i razvoja, paralelno je prouzrokovala veliku neravnotežu koja je već prije

njenog nastanka bila u početnim fazama razvoja. Nejednakost ne utječe samo ne ekonomsku sferu države nego se oslikava na cjelokupno društvo zbog čega se javljaju problemi vezani za siromaštvo, obrazovanje i zdravstvo.

4.1 Nejednakost sa ekonomskog stajališta

Iako je globalizacija utjecala na nejednakost unutar mnogih sfera poput kulture, društva, obrazovanja i drugo, ipak se najveća neravnoteža uočava na ekonomskom polju. Prema Nestiću (2014) ekonomska nejednakost se definira kao raspodjela ekonomske moći, a u kontekstu ekonomske moći najčešće se govori o bogatstvu država i pojedinaca te o njihovim prihodima. Nejednakoj raspodjeli profita i bogatstva uvelike je doprinijela dinamika globalizacijskog procesa koji je imao veliku ulogu u stvaranju prilika za prosperitet i rast pojedinih država uključujući, najčešće, već razvijene zemlje. Slabije razvijene i zemlje u razvoju uglavnom su ostale zakinute za mnoge pogodnosti koje je sa sobom nosila globalizacija, dok su druge, već bogate zemlje, uživale sve prednosti globalizacije. Navedeno je utjecalo na stvaranje sve veće razine nejednakosti između razvijenih zemalja i onih koje su tek u procesu razvoja. Kao posljedice nejednakosti javljaju se siromaštvo, nezaposlenost i ekonomska stagnacija.

Prema Pavlešiću (2016) postoje tri glavna razloga koja nastoje razjasniti problematiku nejednakosti:

1. potpuna se nejednakost smatra nepravednom
2. smanjenje efikasnosti, jer što je veća nejednakost to je manji udio stanovništva koji je sposoban za realizaciju kredita, ulaganje u obrazovanje i poslovanje
3. povećanje političke moći bogatih i ekonomske moći pregovaranja.

Sve navedeno samo su neke od perspektiva koje ukazuju na potrebu otkrivanja čimbenika koji su doveli do ovolike razine nejednakosti te iskazuju potrebu rješavanja ove problematike.

Unatoč svijesti o postojećem problemu neravnoteže koja se najčešće očituje kroz velike razlike u dohotku, ipak postoji dio zagovornika globalizacije kao potpuno pozitivnog fenomena. Takav je stav apsolutna prijetnja osnaživanju zemalja u kojima se nejednakost najznačajnije očituje te se javlja potencijalan problem pronalaska rješenja ovog globalizacijskog paradoksa.

Nejednakost je, dakle, posljedica, a ne uzrok te je za njeno rješavanje potrebno dobro poznavati kontekst njenog nastanka i proučavanja.

„Postoje barem tri različita koncepta nejednakosti koja su povezana s globalizacijom. Prvi je nejednakost unutar nacija. To je nejednakost koju ljudi obično imaju na umu kada tvrde da je globalizacija odgovorna za širenje dohodovnih razlika, na primjer, u Velikoj Britaniji ili Sjedinjenim Američkim Državama. Druga je nejednakost između nacija koja se odnosi na razlike između prosječnog dohotka po stanovniku između pojedinih zemalja. Treći koncept je nejednakost u svijetu koja obuhvaća zbroj prije navedenih koncepata. Nejednakost u svijetu odnosi se na dohodovnu nejednakost između svih osoba u svijetu bez obzira gdje žive. Učinak globalizacije na nejednakost u svijetu je najteže spoznati, ali i vjerojatno je najzanimljiviji. Danas postoji opća suglasnost da rast i jednakost ne moraju biti suprotstavljeni ciljevi. Većina analitičara se također slaže da ne postoji automatska veza gospodarskog rasta i ujednačenog ljudskog razvoja. Ipak, kada je ta povezanost praćena i pojačana odgovarajućim mjerama i odlučnošću, rast i jednakost mogu biti međusobno osnažujuće odrednice pa će gospodarski rast smanjivati siromaštvo i poboljšavati ljudski razvoj“ (Poslovni.hr, 2009). Dakle, nejednakost se može proučavati sa različitih razina i perspektiva, međutim najčešće se govori o nejednakosti čiji se uzrok očituje u raspodjeli dohotka, a on se može definirati kao zbroj svih novčanih i nenovčanih primanja članova nekog kućanstva. Prema Nestiću (2002) ukupan dohodak uključuje slijedeće:

- dohodak od nesamostalnog rada (plaće, regresi, novčane naknade i nagrade);
- dohodak od obrta i samostalnog rada (dohodak od slobodnih zanimanja, autorski honorari, primanja preko studentskog servisa);
- mirovine i socijalne naknade (dječji doplatak, socijalna pomoć i druga socijalna primanja);
- dohodak od imovine (dividende, kamate, prihod od iznajmljivanja imovine, dohodak od патената, licenci i autorskih prava);
- dohodak na osnovi socijalnog osiguranja (naknada za bolovanje, porodiljne naknade, naknade za nezaposlenost, isplate osiguranja za slučaj nezgode, smrti);
- ostale transfere (stipendije, privatni pokloni i primici, privatni transferi iz inozemstva);
- dohodak od samostalnog obavljanja poljoprivredne djelatnosti;

- dohodak u naturi (dijelovi plaće dobiveni u naturi, naknade u naturi, utrošena dobra iz vlastitog obrta, naturalna potrošnja s vlastitog poljoprivrednog imanja i okućnice) i
- imputirana stambena renta.

Dakle, posljedica su globalizacije sve veće razlike u spomenutim dohodcima među stanovnicima država zbog čega dolazi do nejednakosti kako među regijama unutar država, tako i među samim državama. Također, dolazi i do specifične pojave u kojoj bogati povećavaju svoje bogatstvo i to vrlo često nauštrb siromašnih i slabih.

Glavnu ulogu u koncentraciji bogatstva i moći na jednom mjestu imaju, u ranijim poglavljima spomenute, multinacionalne kompanije koje, prema Kvartuču (2021) svoje djelovanje usmjeravaju uglavnom na povećanje profita što za posljedicu ima stvaranje i održavanje ekonomske nejednakosti. Multinacionalne kompanije, upravo zbog slabosti manje razvijenih zemalja, odlučuju na njihovom teritoriju otvoriti svoje pogone i tako iskoristiti jeftinu radnu snagu, rupe u zakonima i prednosti proizvodnje sa niskim troškovima rada. Osim toga, „ postoje brojni razlozi za međunarodnu suradnju i investiranje, a osnovna je podjela na unutarnje razloge, koji se odnose na organizacijske i upravljačke sposobnosti, unutarnje resurse poduzeća, akumulaciju znanja te vanjske razloge, koji se odnose na tržišne uvjete, veličinu tržišta i potražnju, postojanje trgovinskih udruga, klastera i slično“ (Vuković, 2017).

Problematika multinacionalnih, često nazvanih i globalnih, kompanija javlja se i u vidu odluka koje one donose pa tako njihove želje i zahtjevi nerijetko nadilaze autoritet i superiornost nacionalnih gospodarstava. Navedenom u prilog idu i rezultati mnogih istraživanja koja pokazuju kako su prihodi onih najvećih kompanija, često veći čak i od BDP-a pojedinih zemalja.

Slika 2. Usporedba vrijednosti Microsofta sa BDP-om zemalja

Izvor: VisualCapitalist. Dostupno na: <https://www.visualcapitalist.com/>. [pristupljeno: 27. lipnja 2024.]

Na slici 2 se vidi usporedba tržišne kapitalizacije jedne od najvećih multinacionalnih kompanija, Microsofta, sa BDP-om nekoliko država. Tržišna kapitalizacija Microsofta iznosi 1.9 trilijuna dolara što je stavlja ispred Brazila, Kanade, Rusije, Južne Koreje, Australije, Španjolske, Meksika, Indonezije i Nizozemske. Dakle, ukoliko bi tržišna kapitalizacije Microsofta bila jednaka godišnjem BDP-u zemlje, tada bi se moglo reći kako je Microsoft 10. najbogatija zemlja svijeta. Ovakva usporedba se može napraviti i sa ostalim globalnim kompanijama, primjerice kompanija Apple prema podacima Svjetske banke (2021) ima tržišnu vrijednost od 2.1 trilijun dolara čime bi bila čak 7 najbogatija zemlja svijeta, osim Apple-a

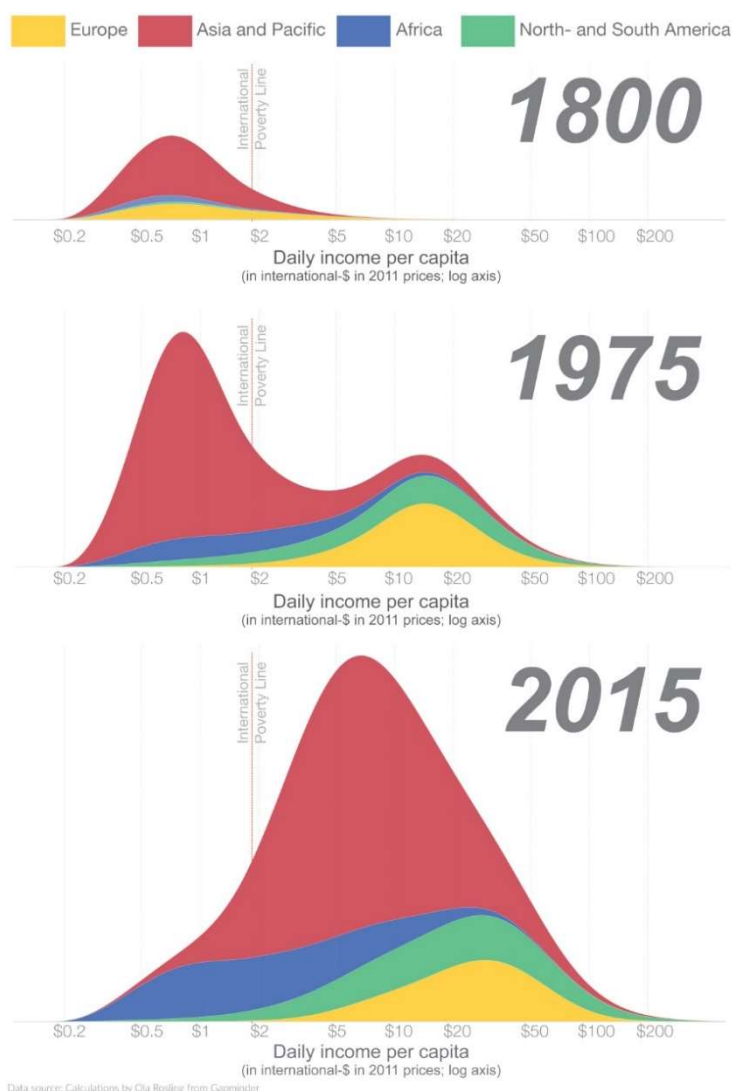
veliku tržišnu vrijednost imaju i ostale multinacionalne kompanije poput Amazona i Facebooka.

Spomenute tržišne vrijednosti za vlasnike kompanija predstavljaju uspjeh, međutim, upravo su one jedan od izvora nejednakosti jer, zbog svoje veličine, imaju značajnu pregovaračku ulogu i tako predstavljaju veliku konkurenciju lokalnim poduzećima i obrtnicima. Zbog dinamike globalizacijskih procesa i postojeće strukture trgovačkih lanaca, profiti ovih velikih kompanija uglavnom završavaju u rukama manjine, dok radnici i dobavljači ostaju zakinuti. Osim toga, globalne kompanije upravo zbog zakonskih rasterećenja otvaraju proizvodne pogone u manje razvijenim zemljama čime ostvaruju veći profit zbog manjih poreza. Sve to dodatno šteti zemljama u razvoju koje imaju manjak sredstava za ulaganje u obrazovanje, javnu infrastrukturu i društvo u cjelini.

Unatoč velikoj ulozi koju multinacionalne kompanije imaju u stvaranju nejednakosti, ipak, ona proizlazi i iz mnogih drugih izvora i zbog toga se očituje u mnogim sferama. O nejednakosti se govorilo već u prošlim vremenima te su mnogi stručnjaci uvidjeli da je ona uzela maha i da donosi mnoge ekonomske, socijalne i kulturne izazove.

U nastavku, na slici 3, prikazana je distribucija dohotka u 1800., 1975., i 2015. godini na području Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Afrike, Azije i Pacifika. Grafički prikaz pokazuje kako su ljudi tijekom 1800.-ih godina živjeli sa vrlo malim prihodima te bi se to u današnje vrijeme okarakteriziralo kao siromaštvo. Međutim, može se zaključiti kako tada svijet nije bio nejednak, već se prva odstupanja uočavaju u 1975. godini kada se svijet podijelio i to na siromašne zemlje koje se tek trebaju razviti, i one bogate i razvijene koje su u manjini. U 2015. godini uočava se rast prihoda i smanjenje siromaštva posebice u jugoistočnoj Aziji. Dakle, na slici se može vidjeti nejednakost u raspodjeli dohotka u svijetu kroz povijest na čiji je razvoj zasigurno veliki utjecaj imala globalizacija i njeni procesi. Iako se u 2015. godini ta nejednakost smanjuje, ona je i dalje prisutna, posebice u malim i siromašnim državama pojedinih kontinenata koje često završe u sjeni te padnu u isti koš sa velikim i bogatim pa čak i susjednim državama.

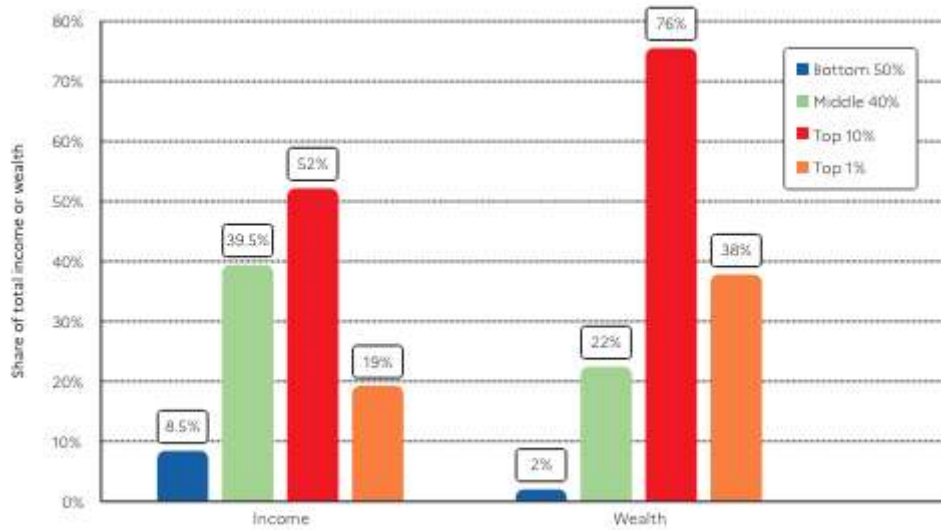
Slika 3. Prikaz globalne distribucije dohotka u 1975. i 2015. godini

Izvor: Our World in Data. Dostupno na: <https://ourworldindata.org/the-history-of-global-economic-inequality>. [pristupljeno: 27. lipnja 2024.]

Osim anliziranja nejednakosti tijekom povijesti, detaljniji i noviji podaci nalaze se u Izvješću o svjetskoj nejednakosti iz 2022. godine.

Slika 4. Nejednakost globalnog dohotka i bogatstva u 2021. godini

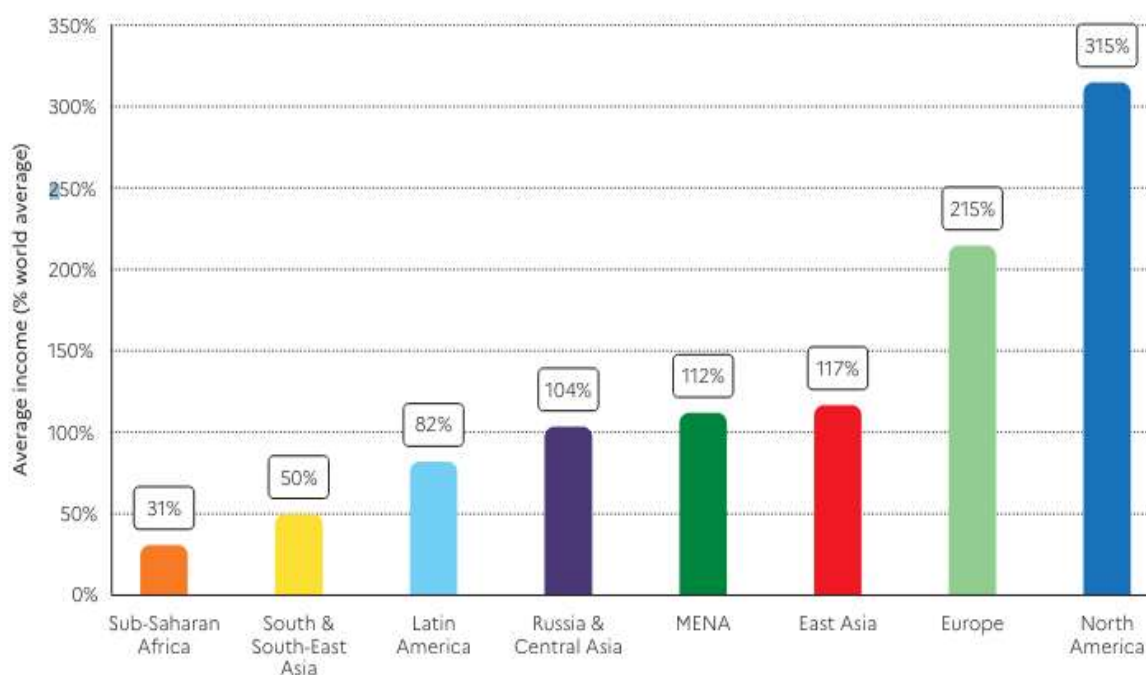

Izvor: World Inequality Report 2022. Dostupno na: https://wir2022.wid.world/website/uploads/2023/03/D_FINAL_WIL_RIM_RAPPORT_2303.pdf. [pristupljeno: 28. lipnja 2024.]

Slika 4 prikazuje grafikon koji se sastoji od x i y osi. Y os prikazuje postotni udio svjetskog dohotka i bogatstva, dok x os prikazuje dohodak i bogatstvo. Također, plava boja prikazuje 50% najsiromašnije svjetske populacije, zelena 40% srednjeg sloja, crvena 10% najbogatije populacije, te narančasta 1% top najbogatijih ljudi na svijetu. Iz ovog grafikona može se zaključiti kako je 10% najbogatijih ljudi kontroliralo čak 52% svjetskog dohotka u 2021. godini, u istoj godini najsiromašnij su imali samo 8,5% tog dohotka. Osim toga, vidljiva je značajna nejednakost u raspodjeli globalnog bogatstva pa tako oni najbogatiji imaju čak 76% bogatstva, a slijedi ih 1% onih koji su u vrhu svjetskog bogatstva i posjeduju 38% svjetskog bogatstva. Srednja klasa ima 22% bogatstva, a oni najsiromašniji samo 2%. Iz ove analize jasno je kako se većinski dio dohotka i bogatstva nalazi u rukama manjine. Dakle, prisutna je prevelika razlika u bogatstvu i dohotku između slojeva društva, a najveća je između siromašnih i bogatih. To ukazuje na veliku potrebu kreiranja mjera, politika i regulativa koje će za cilj imati poboljšanje životnog standarda srednje klase i siromašnih.

Isto tako, osim velike nejednakosti među slojevima društva, nejednakost je prisutna i među regijama svijeta.

Slika 5. Prosječni prihodu u pojedinim svjetskim regijama u 2021. godini

Izvor: World Inequality Report 2022. Dostupno na: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2023/03/D_FINAL_WIL_RIM_RAPPORT_2303.pdf. [pristupljeno: 28. lipnja 2024.]

Na grafičkom prikazu može se uočiti kako prosječni prihodi Sjeverne Amerike čine 315% svjetskog bogatstva, a ako se to usporedi sa Afrikom te južnom i jugo-istočnom Azijom uočava se ogromna razlika. Osim toga, velika je razlika između Sjeverne Amerike i gotovo svih ostalih regija, izuzev Europe, što ukazuje na veliku neravnotežu u raspodjeli bogatstva i prihoda.

Izuzev ovakvog pregleda nejednakosti, detaljniji podaci u vidu BDP-a izabranih zemalja te izravnih starnih ulaganja, prikazani su u tablici u nastavku te se njihovom analizom može vidjeti kolika je podijeljenost prisutna među izabranim državama.

Tablica 1. Podaci o BDP-u i FDI-u odabranih zemalja

Država	Godina	BDP (u milijardama \$)	Izravna strana ulaganja (u milijardama \$)
Australija	1992	325.52	4.94
	2002	395.79	14.66
	2012	1,547.65	57.57
	2022	1,692.96	70.08

Austrija	1992	195.08	1.49
	2002	214.39	0.14
	2012	409.40	5.22
	2022	470.94	10.11
Belgija	1992	234.78	11.29
	2002	258.38	18.12
	2012	496.15	11.81
	2022	583.61	12.48
Argentina	1992	228.78	4.43
	2002	97.72	2.15
	2012	545.98	15,32
	2022	631.13	15.41
Kanada	1992	594.39	7.02
	2002	760.65	24.49
	2012	1,828.37	49.37
	2022	2,161.48	49.98
Japan	1992	3,980.70	2.76
	2002	4,182.85	11.56
	2012	6,272.36	0.55
	2022	4,256.41	49.28
Niger	1992	3.39	0.06
	2002	2.78	0.01
	2012	9.43	0.84
	2022	15.43	0.97
Indija	1992	288.21	0.28
	2002	514.94	5.21
	2012	1,827.64	24.00
	2022	3,353.47	49.94

Izvor: izrada autora prema podacima dostupnim na World Bank. Dostupno na:

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>. [pristupljeno: 29.06.2024]

Dakle, u tablici su prikazani podaci o BDP-u i izravnim stranim investicijama za Australiju, Austriju, Belgiju, Argentinu, Kanadu, Japan, Niger i Indiju u slijedećim godinama: 1992., 2002., 2012. i 2022. Promatrajući BDP izabranih zemalja može se jasno uvidjeti kako je on u porastu, a taj je rast, uglavnom, najveći u razdoblju od 2002. do 2012. godine. Uzrok toga može se pronaći u konačnoj stabilizaciji politika i gospodarstava mnogih zemalja te u velikojm tehnološkom napretku. Naime, iako začetci tehnološkog razvoja sežu u razdoblje prije 2000.-ih godina, njegov nagli razvoj, kao i mnoge inovacije postale su dostupne mnogim društvima tek nakon nekoliko godina. Osim toga, promatrajući tablicu, može se uočiti značajna razlika u

visini BDP-a pojedinih zemalja. Primjerice, Niger ima najmanju vrijednost bruto domaćeg proizvoda te je ona mnogo niža od primjrice BDP-a Japana ili Belgije. Posljedica je to zasigurno i globalizacije koja u slabije razvijenim zemljama, kakve su većinom na području Afrike, uzrokuje zatvaranje lokalnih industrija i obrta što dovodi do nezaposlenosti i siromaštva, a sve to doprinosi nižim vrijednostima bruto domaćeg proizvoda. Razvijene zemlje pretežno imaju i bolju infrastrukturu te obrazovni sistem što pozitivno utječe na visinu bruto domaćeg proizvoda. Uz to, važno je spomenuti i veličinu države i njenu demografiju, veće države koje imaju više stanovnika imaju i više radno sposobnog stanovništva što dovodi do povećanja proizvodnje, a samim time i prihoda. Drugi riječima, prisutne razlike u BDP-u država posljedica su različite razine ekonomskog i društvenog razvoja, tehnološke infrastrukture te veličine države i broja radno sposobnog stanovništva. S druge strane, stupac izravnih stranih ulaganja (*engl. Foreign Direct Investment, FDI*) govori o investicijama koje strana zemlja ulaže u domicilnu zemlju s ciljem stvaranja profita. „FDI je ključni element u međunarodnoj ekonomskoj integraciji jer stvara stabilne i dugotrajne veze između gospodarstava. Pokazatelji obuhvaćeni ovom skupinom su ulazne i izlazne vrijednosti za zalihe, tokove i dohodak, prema zemlji partneru i prema industriji i restriktivnosti FDI“ (OECD, 2024). Promatrajući vrijednosti izravnih stranih ulaganja za odabrane zemlje, može se vidjeti veliki rast između prve i posljednje promatrane godine. To za zemlje znači više kapitala i sredstava što bi trebalo doprinijeti većoj proizvodnji, zaposlenosti i razvoju države. Ipak, i kod ovog pokazatelja uočavaju se disproporcije među zemljama, a najznačajnije su u odnosu Nigera sa ostalim zemljama. Međutim ono što je dobro jest što su sve vrijednosti pozitivne, budući da ovaj pokazatelj može poprimiti i negativne vrijednosti, a to bi značilo da se javljaju problemi u vidu iskorištavanja resursa ili prevelike ovisnosti o inozemnim ulagačima.

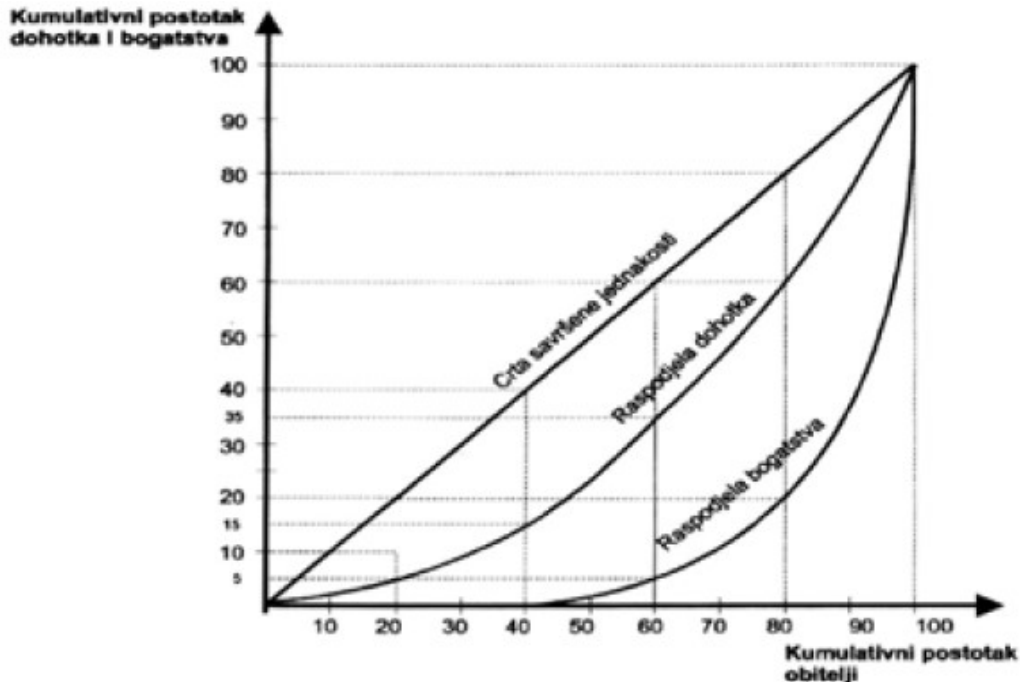
Zaključno, Niger je država kod koje je najvidljivije odstupanje od ostalih zemalja, to odstupanje nije malo i neprimjetno, već se radi o vrlo značajnom odstupanju čiji se uzrok može pronaći u relativnoj zatvorenosti države te ograničenoj dostupnosti resursa i kapitala. Pogoršanje postojećeg stanja zemalja u razvoju doprinijela je i globalna pandemija koja je za posljedicu imala manju dostupnost zdravstvene skrbi te je došlo do poremećaja u globalnom opskrbnom lancu. Kako bi države u razvoju ostvarile veći napredak i rast nužno je oblikovati politike i regulative koje će za cilj imati maksimalizaciju prednosti koje donosi globalizacija. Prema Singhu (2014), protok informacija, ideja, tehnologija i znanja te međunarodna otvorenost glavni

su instrumenti za ostvarenje rasta i razvoja čiji je uzrok globalizacija. Također, oni uzrokuju veću efikasnost, pravedniju raspodjelu resursa te veću dostupnost inovacija.

4.1.1 Lorenzova krivulja

Odnos raspodjele dohotka u društvu može se prikazati grafički i to pomoću Lorenzove krivulje. Nju je razvio 1905. godine Max O. Lorenz kako bi predstavio raspodjelu bogatstva. Ona nastoji prikazati kumulativni dio prihoda u različitim slojevima društva. Spomenuta se krivulja sastoji od dvije osi: x i y. Na osi x nalazi se postotak populacije, a na osi y je postotak dohotka koji određeni dio populacije posjeduje. Lorenzova krivulja, prikazana u nastavku, kaže da, kada bi svi imali jednaku plaću, tada bi 20% najsiromašnijih imalo 20% ukupnog prihoda ili, 60% najsiromašnijih bi imalo 60% ukupnih prihoda. To, dakle, vrijedi ukoliko bi postojala savršena jednakost raspodjele dohotka koja je prikazana dijagonalnom linijom od 45 stupnjeva. Međutim, jasno je kako je gotovo nemoguće da u društvu postoji savršena raspodjela dohotka i zbog toga Lorenzova krivulja poprima konkavni oblik.

Slika 6. Lorenzova krivulja

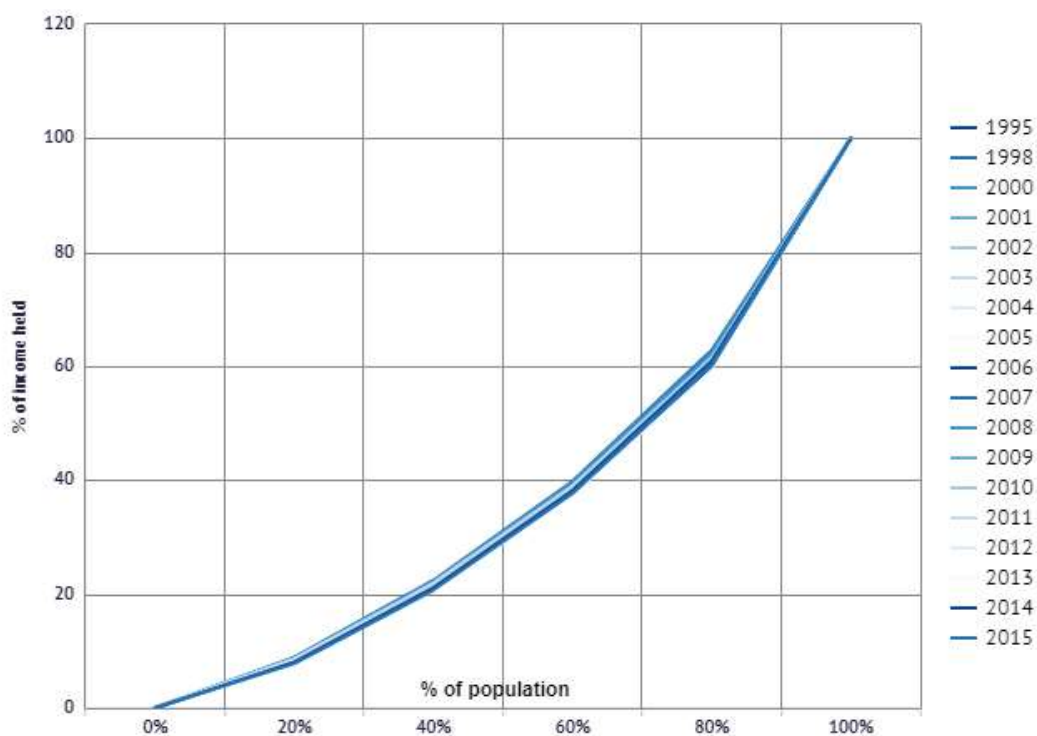

Izvor: autorica preuzela sa <https://hrcak.srce.hr/file/105081>. [pristupljeno: 29. lipnja 2024.]

Antunović (2012) konkavnu liniju tumači na način da 20% svjetske populacije ima samo 2% svjetskog dohotka, a 10% svjetskog dohotka ima 40% populacije. Drugim riječima, što je veća razlika u dohotcima to je veća površina između linije savršene jednakosti i Lorenzove, konkavne linije.

Uzimajući u obzir različit stupanj ekonomske razvijnosti država za očekivati je kako će zemlje imati različite oblike Lorenzove krivulje zbog različitog stupnja razvoja, ali i zbog faktora kao što su raspodjela dohotka i socijalne politike. U cilju povijesnog pregleda i analize nejednakosti dohotka među zemljama, u nastavku je prikazana Lorenzova krivulja Njemačke i Francuske.

Slika 7. Lorenzova krivulja Njemačke u razdoblju 1995-2015. godine

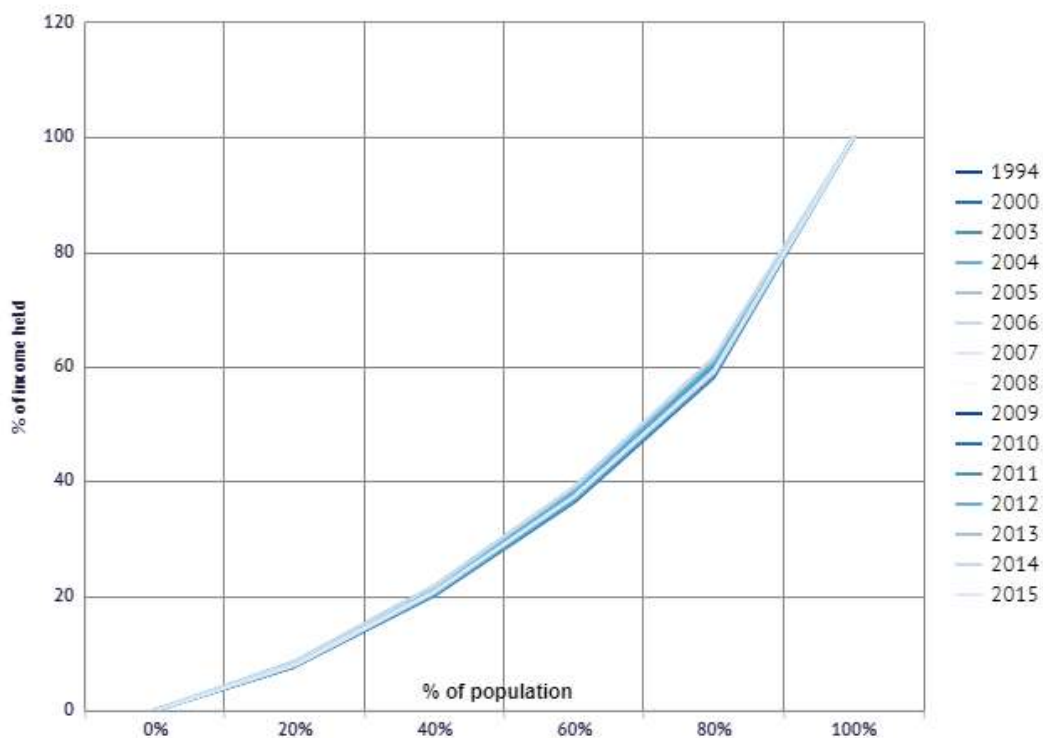

Izvor: autorica preuzela sa Knoema.com. Dostupno na: <https://knoema.com/crmndag/gini-coefficient-and-lorenz-curve-around-the-world?country=Germany&Time=1995-2015>. [pristupljeno: 30.lipnja 2024.]

Promatrajući Lorenzovu krivulju Njemačke može se zaključiti kako je ona protekom vremena sve konkavnija što upućuje na činjenicu da je nejednakost u raspodjeli dohotka i bogatstva sve veća unutar ove države. Uzrok toga je, kao što je već ranije spomenuto, zasigurno i veliki tehnološki napredak, razvoj velikih kompanija što dovodi do situacije u kojoj su resursi u vlasništvu manjine, dok ostatak građana nastavlja živjeti prosječno ili čak ispodprosječno.

Situacija je vrlo slična i na primjeru Francuske za isto razdoblje. U nastavku, na slici 7 može se vidjeti promjena oblika Lorenzove krivulje kroz vrijeme. Iako nejednakost u raspodjeli dohotka varira, može se primijetiti kako je ona stalno prisutna i postupno izraženija.

Slika 8. Lorenzova krivulja Francuske u razdoblju od 1994.-2015. godine

Izvor: autorica preuzela sa Knoema.com. Dostupno na: <https://knoema.com/crmndag/gini-coefficient-and-lorenz-curve-around-the-world?country=Germany&Time=1995-2015>. [pristupljeno: 30.lipnja 2024.]

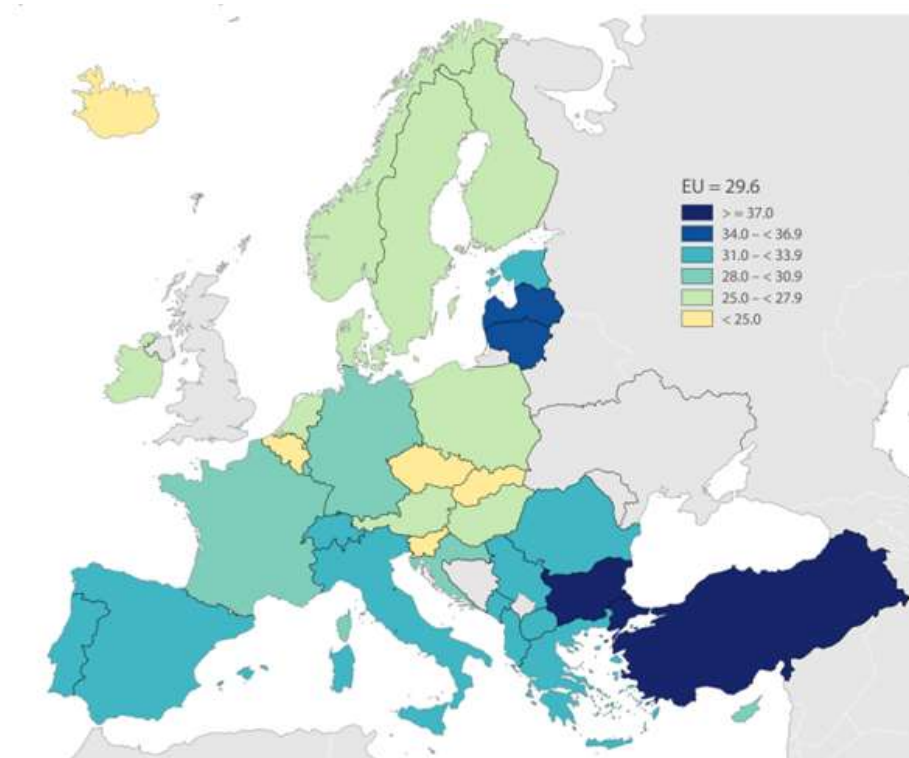
Dakle, obje promatrane zemlje imaju prisutnu neravnotežu u raspodjeli dohotka. Iako je razina te nejednakost različita među zemljama ona nije prevelika, a posljedica je to zacijelo i približno jednakog stupnja razvoja ove dvije zemlje, te njihovog geografskog položaja.

4.1.3. Gini koeficijent

„Ginijev koeficijent jedna je od najčešće korištenih mjera ekonomske nejednakosti. Koeficijent može imati bilo koju vrijednost između 0 do 1 (ili 0% do 100%). Koeficijent nula označava savršeno jednaku raspodjelu prihoda ili bogatstva unutar populacije. Koeficijent jedan predstavlja savršenu nejednakost kada jedna osoba u populaciji prima sav prihod, dok drugi ljudi ne zarađuju ništa“ (Corporate Finance Institution, 2024). Važno je reći i da je ovaj pokazatelj usko povezan sa, već spomenutom, Lorenzovom krivuljom budući da „Ginijev indeks mjeri površinu između Lorenzove krivulje i hipotetske linije apsolutne jednakosti, izraženu kao postotak najveće površine ispod crte“ (Svjetska banka, 2024).

Prema podacima Eurostata (2022) vrijednost Ginijevog koeficijenta za 2022. godinu za Europsku uniju iznosio je 29,6, a najveće razine nejednakosti zapažene su u Bugarskoj, Litvi i Latviji dok je dohodak najbolje raspoređen u Sloveniji, Češkoj, Slovačkoj i Belgiji što je prikazano i na slici u nastavku.

Slika 9. Ginijev koeficijent u zemljama Europe u 2022. godini

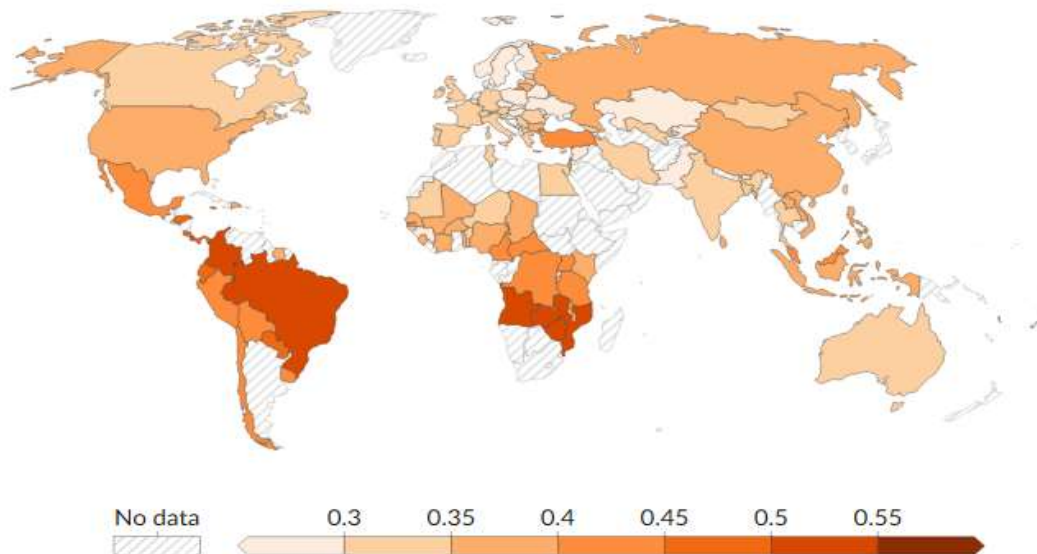

Izvor: autorica preuzela sa Eurostat. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality&oldid=528159#Income_inequality. [pristupljeno: 30.lipnja 2024.]

Također, može se uočiti kako Hrvatska ima vrijednosti Ginijevog koeficijenta blizu prosjeka Europske unije što znači da je raspodjela dohotka u skladu sa EU.

Osim pregleda vrijednosti Ginijevog koeficijenta unutar Europe, usporedba se može napraviti i na globalnoj razini pa je u nastavku na slici 10 prikazana vrijednost Ginijevog indeksa u svijetu u 2023. godini.

Slika 10. Ginijev koeficijent u 2023. godini

Izvor: autorica preuzela sa OurWorldinData. Dostupno na: <https://ourworldindata.org/grapher/economic-inequality-gini-index>. [pristupljeno: 30.lipnja 2024.]

Na ovoj je slici prikazana nejednakost dohotka u cijelom svijetu. U ovom primjeru Ginijev koeficijent je izražen mjerilom od 0 do 1, a veća vrijednost znači veću nejednakost, odnosno, tamnije označena područja ukazuju na veliku nejednakost u dohotku unutar tih zemalja. Dakle, može se zaključiti kako je najveća vrijednost Ginijevog koeficijenta u zemljama Južne Amerike i Afrike. Ovi podaci su rezultat politika, infrastrukture te ekonomske situacije unutar tih zemalja.

Osim toga, u nastavku, u tablici 1 navedene su vrijednosti Ginijevog koeficijenta u zemljama u kojima on bilježi najveće vrijednosti.

Tablica 2. 10 zemalja koje imaju najveći Gini koeficijent u 2023. godini

Redni broj	Ime države	Gini koeficijent
1.	South Africa	63
2.	Namibia	59.1
3.	Colombia	54.8
4.	Eswatini	54.6
5.	Botswana	53.3
6.	Brazil	52
7.	Zambia	51.5
8.	Angola	51.3
9.	Mozambique	50.5
10.	Zimbabwe	50.3

Izvor: izrada autora prema Statista.com. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/264627/ranking-of-the-20-countries-with-the-biggest-inequality-in-income-distribution/>. [pristupljeno: 30.lipnja 2024.]

U tablici se vidi kako Južnoafrička Republikaa ima najveću vrijednost promatranog pokazatelja od čak 63, slijedi je Namibia sa 59.1, zatim Colombia sa 54.8. Uz to, može se uočiti i kako se od deset promatranih država njih čak osam nalazi na afričkom kontinentu što govori o velikom problemu tamošnje ekonomske situacije. Osim toga, u mnogim afričkim državama nije dostupna adekvatna obrazovna struktura niti zdravstvena skrb te nerijetko dolazi do uništavanja prirodnih resursa koji čine osnovu za proizvodnju i opstanak. Uz navedeno, potrebno je poraditi i na socijalnim programima i propisima koji se odnose na zapošljavanje.

Zaključno, nerazvijenost u slojevima društva je neprestano prisutna. Posljednjih se godina ona povećava zbog promjene u načinu proizvodnje uzrokovane tehnološkim inovacijama te sa rastom multinacionalnih kompanija dolazi do nepravedne raspodjele dohotka. Ove se razlike uočavaju među zemljama, ali i među kontinentima što je upozorenje o nužnom preoblikovanju i prilagođavanju socijalnih i obrazovnih politika novonastaloj situaciji.

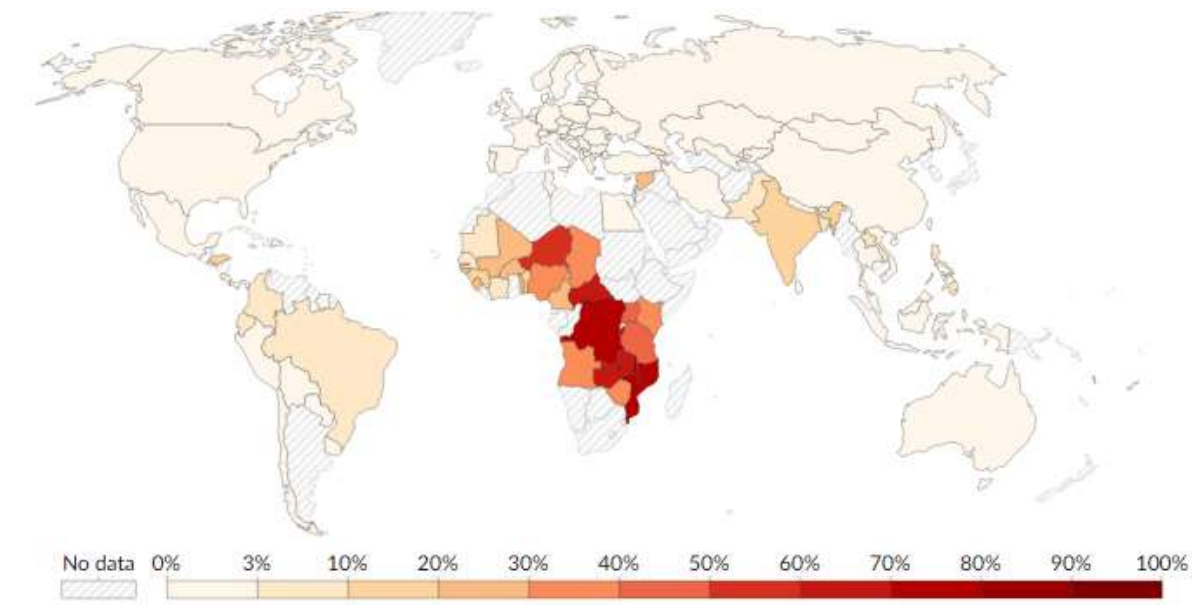
4.2 Siromaštvo kao posljedica globalizacije

Globalizacija uzrokuje nezaposlenost i siromaštvo jer dislociranje proizvodnih pogona u zemlje sa niskim troškovima rada rezultira zatvaranjem lokalnih pogona i gubitkom posla. Uz to, niske plaće u manje razvijenim zemljama utječu na životni standard građana koji sve češće žive na rubu siromaštva. Radnici u manje razvijenim zemljama često nemaju adekvatnu socijalnu zaštitu, što pogoršava njihove životne uvjete zbog čega se ekonomska nejednakost produbljuje jer bogatstvo nije ravnomjerno raspoređeno. Ipak, neki kritičari smatraju kako je globalizacija prilika za napredak zemalja i izlazak iz siromaštva iz čega proizlazi zaključak da je ona dvodimenzionalan proces koji, s jedne strane, donosi dobrobiti u vidu zapošljavanja i boljeg životnog standarda i to uglavnom već razvijenim zemljama, a s druge strane, u zemljama slabijeg gospodarskog stanja zapravo pogoršava situaciju. Unatoč tome, činjenica je da je globalizacija usko povezana sa siromaštvom i gladi.

Sa ciljem analize siromaštva u svijetu u nastavku će biti istražena razina siromaštva te podjela svijeta na bogate i siromašne. „Danas se uzima da je siromaštvo stanje kada nedostaju osnovne mogućnosti za dostojanstven život. Prepoznatljivo je da se siromaštvo manifestira na razne načine, među kojima su nedostatak prihoda i sredstava dostatnih da se osigura održiva egzistencija; glad i neuhranjenost, slabo zdravlje, ograničena ili nikakva dostupnost obrazovanju i ostalim temeljnim uslugama; povećana smrtnost, uključujući smrtnost od bolesti; beskućništvo i neadekvatni stambeni uvjeti; nesigurno okruženje, društvena diskriminacija i izolacija“ (PRSP, 2004). Dakle, situacije u kojima ljudi nemaju mogućnost ostvarivanja vlastitih prihoda što uzrokuje niz drugih problema, dovodi ih i u stanje siromaštva i gladi. Razlozi zbog kojih globalizacija utječe na siromaštvo očituju se u mnogim faktorima među kojima se kao glavni ističe nejednakost u raspodjeli dohotka zbog čega je bogatstvo odnosno većina prihoda u rukama manjine.

Svjetska banka (2024) navodi kako je u 2022. godini čak 700 milijuna ljudi živjelo sa manje od 2,15 dolara dnevno što je na granici ekstremnog siromaštva. Siromaštvom je najviše pogođena Afrika zbog strukture ekonomskih politika i nedostatka resursa, a cilj smanjenja i potpunog suzbijanja siromaštva do 2030. postao je gotovo nemoguć čemu je u prilog išla i globalna pandemija COVID-a 19 koja je najveće posljedice ostavila upravo u zemljama Afrike. U razdoblju od 2019. do 2022. godine broj ljudi koji živi u siromaštvu povećao se za 23 milijuna.

Slika 11. Dio svjetske populacije koja je živjela sa manje od 2,15\$ dnevno u 2023. godini

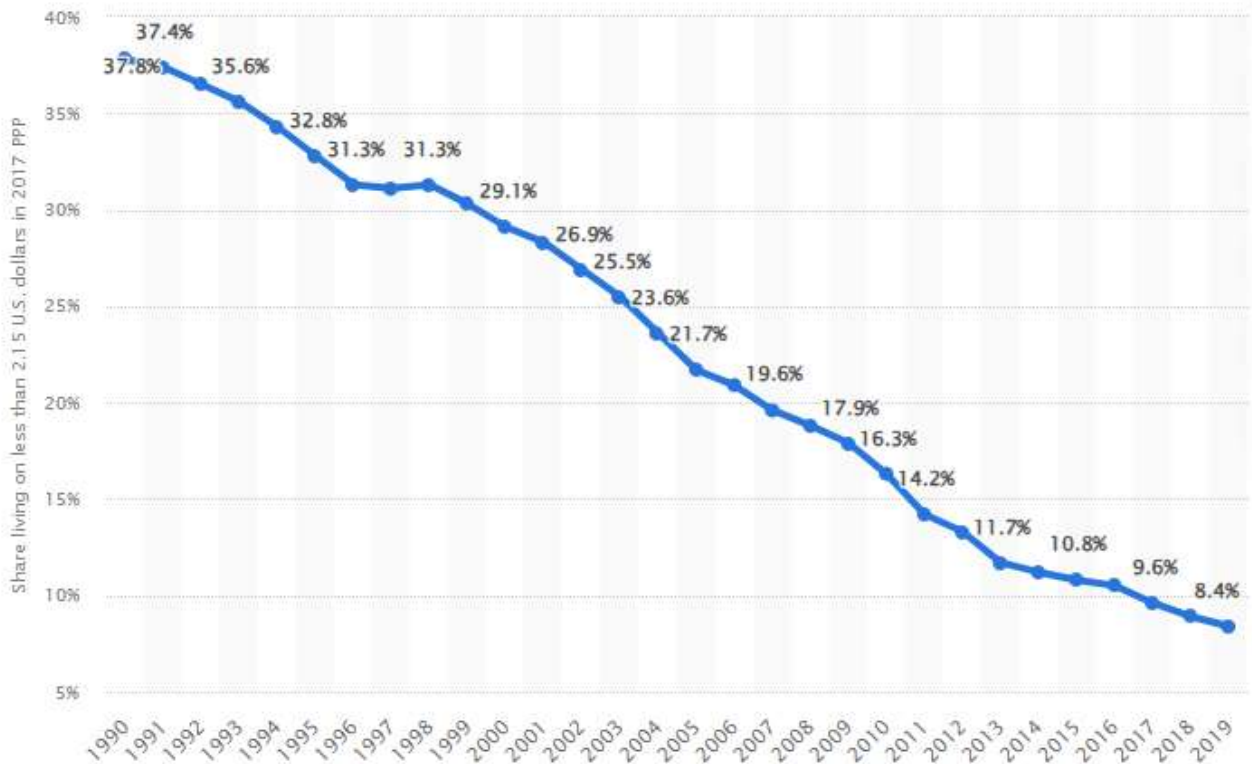
Izvor: autorica preuzela sa OurWorldinData.org. Dostupno na: <https://ourworldindata.org/poverty>. [pristupljeno: 01. srpnja 2024]

Priložena slika potkrepljuje navedene činjenice o siromaštvu u Africi. Naime, prema podacima o ekstremnom siromaštvu iz 2023. godine, u Demokratskoj Republici Kongo čak 79% stanovništva živi u uvjetima ekstremnog siromaštva, zatim slijedi Mozambik sa 75% te Srednjoafrička Republika sa 66%. Navedeni podaci ukazuju na alarmantno stanje u navedenim zemlja, ali i onim u neposrednom okruženju što dovodi do zaključka kako razvijene zemlje i zajednice trebaju pružiti financijske, ali i druge oblike, pomoći ovim afričkim zemljama, a sve u cilju poboljšanja postojećeg stanja i sprječavanja daljnjeg razvoja ovakve situacije.

Ipak, važno je istaknuti da se problem siromaštva nije pojavio iznenada, niti je potaknut pandemijom i slično već se on razvijao tijekom godina, a spomenuti procesi samo su ga, barem privremeno, pogoršali. Naime, prema podacima Svjetske banke, otkako su se 1990. godine počeli prikupljati podaci o siromaštvu, broj ljudi koji živi u ekstremnom siromaštvu je znatno pao. U 1990. godini je gotovo 2 milijarde ljudi živjelo u uvjetima ekstremnog siromaštva, dok

je u 2019. godini ta brojka iznosila 648 milijuna. U 2023. godini podaci ukazuju kako je u svijetu 690 milijuna ekstremno siromašne populacije što je blagi rast koji je posljedica koronavirusa.

Slika 12. Kretanje ekstremnog siromaštva od 1990. do 2019. godine

Izvor: autorica preuzela sa Statista.com. Dostupno na:

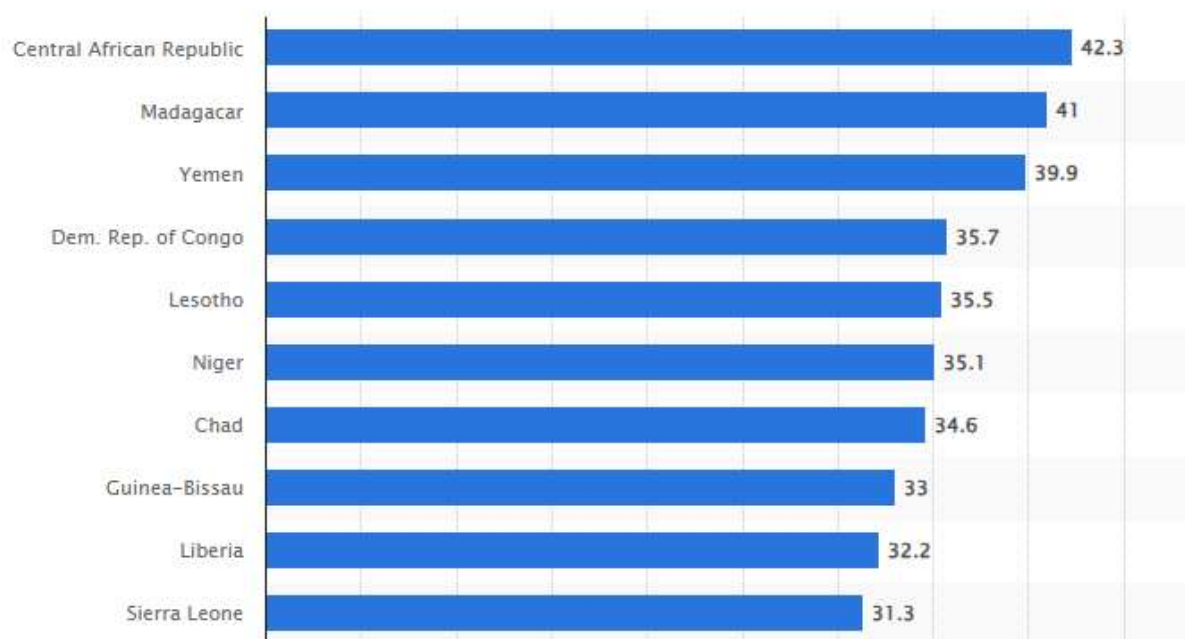
<https://www.statista.com/statistics/1341003/poverty-rate-world/>. [pristupljeno: 03. srpnja 2024]

Priložena slika pokazuje kako se kretao broj ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu u razdoblju od 1990. do 2019. godine. Dakle, može se uočiti kako je 1990. godine više od 37% svjetske populacije živjelo sa manje od 2,15\$ dnevno, nakon toga, svaka iduća godina ukazuje na pad broja populacije koja živi u ekstremnom siromaštvu. Najveći je pad zabilježen u razdoblju do 2000. godine do 2008., tada se udio siromašnih smanjio sa 29,1% na 17,9%. Danas u ekstremnom siromaštvu živi 8,4% svjetske populacije, što je u usporedbi sa 1990. godinom značajan napredak.

Iako je siromaštvo veliki problem koji ima mnoge uzorke, važno je spomenuti i glad koja je usko povezana sa siromaštvom. Za mjerenje i praćenje razine gladi na globalnoj ili regionalnoj razini koristi se globalni indeks gladi (engl. Global Hunger Indeks. GHI). „Globalni indeks gladi obuhvaća tri dimenzije gladi: nedovoljnu dostupnost hrane, pothranjenost djece i smrtnost djece. Sukladno tome, indeks uključuje tri jednako ponderirana pokazatelja: udio ljudi s energetske deficitom hrane; prevalencija pothranjenosti u djece mlađe od 5 godina, i stopa smrtnosti djece mlađe od 5 godina. Provodi se regresijska analiza globalnog indeksa gladi prema BND-u po glavi stanovnika kako bi se identificirale zemlje koje su znatno bolje ili gore u pogledu gladi i pothranjenosti nego što bi se očekivalo prema njihovom BND-u po glavi stanovnika. Zemlje su rangirane na ljestvici od 100 bodova, pri čemu su 0 i 100 najbolji, odnosno najgori mogući rezultati“ Svjetska zdravstvena organizacija, 2024).

U nastavku je priložena slika na kojoj se može vidjeti 10 zemalja sa najvišim razinama gladi i pothranjenosti prema Globalnom indeksu gladi u 2023. godini. Srednjoafrička Republika bila je na vrhu ove ljestvice te je indeks iznosio 42,1, druga najviše pogođena država jest Madagaskar sa indeksom od 41 te slijedi Jemen sa 39. Dakle, u skladu sa svim prethodno iznesenim, za očekivati je bilo kako će najveće vrijednosti ovog indeksa imati afričke države.

Slika 13. 10 zemalja sa najvišim globalnim indeksom gladi u 2023. godini

Izvor: autorica preuzela sa Statista.com. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/269924/countries-most-affected-by-hunger-in-the-world-according-to-world-hunger-index/>. [pristupljeno: 02. srpnja 2024.]

Zaključno, proučavajući prikazane podatke o siromaštvu i gladi u svijetu može se utvrditi kako je prisutna tendencija pada u odnosu na početna razdoblja mjerenja. Međutim, zbog značajnog napretka u tehnologiji, mnogim inovacijama te društvenim i ekonomskim promjenama, stope siromaštva i gladi u svijetu trebale bi, i mogle, biti mnogo manje. Kako bi se siromaštvo, a time i glad, iskorijenili potrebno je staviti naglasak na pravedniju raspodjelu dohotka kao i poboljšati živote ljudi, posebice u kontekstu obrazovanja i zdravstva. Također, Svjetska banka(2024) navodi da tvorcima politika trebaju povećati napore usmjerene na rast ekonomija u vidu stvaranja visokokvalitetnih radnih mjesta i zapošljavanja pri tom štiti najugroženije.

5. Značaj i suvremena uloga države u gospodarstvu

Uloga države u gospodarstvu uključuje mjere, aktivnosti i strategije koje su usmjerene poboljšanju ekonomskog, socijalnog i općeg stanja neke zemlje. Svaka država treba težiti ekonomskom rastu i razvoju kako bi doprinijela boljem životu njenih građana i to u vidu stvaranja učinkovite poslovne, obrazovne, socijalne i zdravstvene strukture. Iako kreatori politika u državama imaju neke opće smjernice i putokaze kako usmjeriti i voditi državu, njena se uloga neprestano mijenja iz razloga što su konstantno prisutne promjene koje utječu na rast i razvoj država te njihov smjer kretanja u budućnosti. U devedesetim godinama Wade je definirao ulogu države kao „postavljanje jasnih nacionalnih prioriteta i ciljeva, promjena tržišnih poticaja, smanjivanje rizika i transakcijskih troškova, pružanje poduzetničke vizije, izgradnja vodećih razvojnih financijskih institucija, selektivno prioritetno kreditiranje, definiranje strateških sektora, jednostavno zakonodavstvo, uspostavljanje jasnih kriterija za dobivanje fiskalnih stimulansa, umjerena i upravljana liberalizacija tržišta, stvaranje stručne i kompetentne birokracije te donošenje sveobuhvatnih razvojnih strategija (...)“ (Wade, 1990, 343:381).

Međutim, za očekivati je kako se uloga države mijenja pri tome prateći i prilagođavajući se promjenama u okruženju koje se očituju u sve liberalnijem tržištu, većoj povezanosti zemalja, većoj dostupnosti mnogih proizvoda, usluga i inovacija. Sve navedeno dio je učinaka globalizacije koji u velikoj mjeri utječu na oblikovanje državnih politika, zakona i nacionalnih ciljeva. Kako bi država bila uspješna u balansiranju između očuvanja vlastitog suvereniteta i integriteta te iskorištavanju prilika koje globalizacija sa sobom nosi treba se prilagoditi novom tržištu i uvjetima koji na njemu vladaju. Država, dakle, treba omogućiti poduzetnicima stabilnu poslovnu okolinu bogatu prilikama, osigurati sredstva za daljnji ekonomski rast i razvoj kao i napredak tehnologije te zaštititi radnike i najugroženije.

Uloga se države također razlikuje u ovisnosti o perspektivi iz koje se promatra. Naime, gledajući sa ekonomske perspektive, Šimović i Deskar-Škrbić (2018) navode tri glavne funkcije države:

1. alokacijska,
2. distribucijska, i
3. stabilizacijska.

Prema gore navedenim autorima, alokacijska funkcija države odnosi se na pravednu i učinkovitu raspodjelu financijskih sredstva, odnosno javnih dobara i usluga, distribucijska funkcija ima uporište u jednakoj i pravednoj raspodjeli dohotka i bogatstva, i na kraju, stabilizacijska funkcija nastoji osigurati makroekonomsku stabilnost i rast.

Ukoliko se uloga države razmatra u kontekstu globalizacije, tada bi dužnost države bila regulacija međunarodne trgovine, zaštita domaćeg tržišta te kreiranje ekonomskih i socijalnih politika prilagođenih globalizacijskim procesima. Ipak, uloga države dobiva najveći značaj u trenucima kada stanje nije povoljno i mogući su negativni učinci na daljnji rast i razvoj. U uvjetima siromaštva, gladi, velike dohodovne nejednakosti, i razine nezaposlenosti država igra ključnu ulogu u vidu kreiranja i provođenja metoda i mjera za suzbijanje svega navedenog. Shodno tome, razlikuju se izravne i neizravne mjere za gospodarski razvoj. Izravne mjere, kao što im sam naziv kaže, direktno utječu na jačanje i razvoj nekog gospodarstva, dok neizravne mjere država primjenjuje kako bi stvorila povoljnije tržišne uvjete, ali bez izravne intervencije na tržište.

Prema Muškoviću (2020) izravne mjere se odnose na organizacijske promjene na tržištu, ulaganje u obrazovni sustav i gospodarstvo te kontrolu tržišta, dok su neizravne mjere fiskalna, monetarna i vanjskotrgovinska politika te mjere za jačanje javnog sektora kao i ekonomsko planiranje države.

Organizacijske promjene na tržištu uključuju sve čimbenike unutar i van države koji mogu utjecati na zbivanja na nacionalnom tržištu. Država može definirati pravila odnosno zakone po kojima će nacionalno tržište djelovati. Kada se govori o tržištu, uglavnom je naglasak na tržištu rada, pa je tako cilj države osigurati visoke stope zaposlenosti i učinkovitosti radne snage, ali i zaštita radnika i stvaranje povoljnih uvjeta rada, a sve u cilju gospodarskog rasta. Osim toga, ključno za gospodarski napredak jesti i ulaganje u obrazovanje. Ono mora biti dostupno svima,

ali je važna i njegova kvaliteta i prilagodba postojećim uvjetima na tržištu. Na taj način se stvara buduća radna snaga koja je obrazovana i osposobljena za rad u uvjetima globalizacije i promjena na svjetskom tržištu. Sve navedeno značajno doprinosi gospodarskom rastu, a ulaganje u istraživanje i razvoj, poduzetničko okruženje te fizičku infrastrukturu dodatno potiče i poboljšava njegov napredak.

Kada se govori o neizravnim mjerama, monetarna i fiskalna politika glavni su instrumenti države i centralne banke za upravljanje gospodarstvom stoga je njihova uloga u uvjetima globalizacijske prilagodbe ključna za ostvarivanje nacionalnih ciljeva i prosperiteta. Monetarna politika treba se prilagoditi globalizacijskim promjenama u smislu harmonizacije tečajeva i kamatnih stopa, uz istovremeno ostvarivanje suradnje sa kreatorima monetarnih politika drugih država. S druge strane, fiskalna politika treba osigurati stabilnost poreznih stopa i olakšica te carina i subvencija kako bi država zaštitila svoje građane, ali pri tome održala tržišta otvorenima. Također, i u području fiskalne politike potrebno je održati sklad kako bi se nastavila uspješna suradnja sa drugim državama, a pri tome zaštitili vlastiti građani i poduzetnici. Na kraju, od velike je važnosti u kontekstu globalizacije i vanjskotrgovinska politika koja uključuje politike i strategije usmjerene trgovinskim odnosima na globalnom tržištu. Ključni aspekti vanjskotrgovinske politike na globalnom tržištu jesu međunarodni trgovinski sporazumi koji nastoje smanjiti barijere među tržištima te ostvarivanje međunarodne suradnje koja je ključna za stabilnost i borbu sa mnogim globalnim ekonomskim izazovima.

Zaključno, uloga države u gospodarstvu se promijenila u odnosu na razdoblja prije intenziviranja procesa globalizacije. Država sada ima veliku ulogu u zaštiti interesa vlastitih građana usporedno sa otvaranjem tržišta i ostvarenjem suradnje sa drugim zemljama. Kao posljedica toga javlja se potreba poduzimanja mjera i politika koje su usmjerene očuvanju vlastitog suvereniteta i identiteta uz istovremeno iskorištavanje prednosti globalizacije koje doprinose gospodarskom rastu i razvoju države.

6. Zaključak

Globalizacija je proces koji se razvijao dugi niz godina pri tome mijenjajući stanje na svjetskom, ali i nacionalnom tržištu. Sve većom razinom globaliziranosti svijeta došlo je do promjene u mnogim sferama života.

Posljedice globalizacije su pozitivne i negativne, stoga se javljaju dvije skupine ljudi, jedna koja zagovara globalizaciju i druga koja je protiv nje, međutim, može se utvrditi da globalizacija nije niti potpuno dobra niti potpuno loša. U ovom radu su analizirane i objašnjene posljedice globalizacije u vidu nejednakosti dohotka, bogatstva, velike razine siromaštva i gladi.

U ranijim poglavljima izneseni su primjeri brzog rasta mnogih multinacionalnih kompanija čija zarada premašuje bruto domaći proizvod pojedinih, ne tako nerazvijenih, zemalja. Te kompanije utjecale su na zbivanja na lokalnim tržištima što je nepovoljno utjecalo na ekonomiju brojnih, manje razvijenih, zemalja. Zbog zatvaranja velikog broja obrta i lokalnih industrija povećala se razina nezaposlenosti, siromaštva i gladi, a multinacionalne kompanije premještaju proizvodne pogone upravo u zemlje sa niskim troškovima rada kako bi njihovo poslovanje bilo što profitabilnije. Sve navedeno uzrokuje velike razine nejednakosti među regijama i državama, a ponekad i unutar država. Osim toga, manje razvijene zemlje imaju otežan napredak i zbog slabog tehnološkog razvoja te nedostatka resursa što samo dodatno otežava iskorištavanje globalizacije odnosno njenih prednosti za gospodarski rast i smanjenje razina nezaposlenosti i siromaštva.

Kako bi se minimalizirali troškovi globalizacije, a koristi maksimalizirale, ključnu ulogu igra država koja treba definirati i provesti metode, strategije i mjere koje će zaštititi njene građane i osigurati im okolinu pogodnu za rast i napredak. Premda se države odriču djela svog autoriteta sklapanjem mnogih sporazuma i ulaskom u zajednice, one ipak, u kontekstu globalizacije, imaju primarni cilj održati ravnotežu između jednakog i pravednog rasta te zaštite najranjivijih i ugroženijih skupina. Shodno tome, funkcija je države da kreiranjem propisa, regulativa i zakona potiče investicije, stvara konkurentnu okolinu i osigura održivi rast i razvoj

Konačno, globalizacija ima svoje pozitivne i negativne strane kojima je izloženo gotovo svako društvo. Iako se intenzitet njenih posljedica razlikuje u ovisnosti o ustroju države, trenutnom ekonomskom stanju te veličini i geografskom položaju, ipak postoje dijelovi svijeta u kojima

su troškovi globalizacije najintenzivniji. Shodno navedenom, nužno je da države prilagode postojeće strukture i zakone trenutnom stanju kako bi se njihova gospodarska situacija poboljšala. Osim toga, važna je uloga i razvijenih zemlja te mnogih svjetskih organizacija koje trebaju usmjeriti svoj rad ka stvaranju politika, propisa i regulativa koje će svim dionicima globalizacije donijeti više koristi nego štete.

LITERATURA

1. Giddens, A (2005). Odbjegli svijet - kako globalizacija oblikuje naše živote. Zagreb: Jesenski i Turk.
2. Deardorff, A. i Stern, R., 2001. What You Should Know about Globalization and the World Trade Organization. *Review of International Economics*, 10(3), str. 403-427.
3. Meštrović, M., & Meštrović, M. (2001). Globalizacija i njene refleksije u Hrvatskoj. Ekonomski institut. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/226932> [pristupljeno 14. lipnja 2024.]
4. Sorvisto, P., 2021. Impacts and challenges of globalization: Views in Finland year 2020. *CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Master of Business Administration, International Business Management*. Dostupno na: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/429200/Sorvisto_Paivi.pdf?sequence=2 [pristupljeno 2. lipnja 2024.].
5. Lončar, J. (2005). Globalizacija kao nositelj suvremenih promjena u svijetu. [Online] *Geoadria*, 10 (1), 91-104. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/9657> . [pristupljeno: 20. lipnja 2024.]
6. Stiglitz, J.E., 2002. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company.
7. Jagić, S. i Vučetić, M. (2013). Globalizacijski procesi i kultura. *Acta Iadertina*, 9 (1), 15-24. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/190100>. [pristupljeno: 20. lipnja 2024.]
8. Kamwangamalu, N. M. (2003). Globalization of English, and language maintenance and shift in South Africa.
9. Flejterski, S. (2018). *Globalization and deglobalization—costs and benefits, winners and losers*. *Logistics and Transport*, 39. Dostupno na: <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-36ee2816-d437-4321-a1db-967d23018393> [pristupljeno 24. lipnja 2024.]
10. Intriligator, M. D. (2004). *Globalization of the world economy: Potential benefits and costs and a net assessment*. *Journal of Policy Modeling*, 26(4), 485-498. Dostupno na: <https://ideas.repec.org/a/eee/jpolmo/v26y2004i4p485-498.html> [pristupljeno 24. lipnja 2024.]
11. Vidović, Z. (2020). *Multinacionalne korporacije kao nositelji globalizacije*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku Dostupno na:

- <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efos%3A3848/datastream/PDF/view> [pristupljeno 26. lipnja 2024.]
12. Kovačević, B. (2003). *Gospodarstvo svijeta*. Zagreb: Mikrorad.
 13. Beck, U. (2003). *Što je globalizacija?*. Zagreb: Vizura.
 14. Kain, E. (2017). Uloga globalizacije na promjene u načinu poslovanja i organizaciji na primjeru analizirane tvrtke Evolva d.o.o. Sveučilište Sjever. Varaždin. Raspoloživo na: <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin:1296/preview> . [pristupljeno: 29. lipnja 2024].
 15. Karlić, I. (2009). Dvoznačnost fenomena globalizacije: Za globalizaciju solidarnosti. *Filozofska istraživanja*, 29(01/113), 87-106. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/64363> [pristupljeno 27. lipnja 2024.]
 16. Nestić, D.: *Ekonomске nejednakosti u Hrvatskoj*, Ekonomski institut Zagreb, 2014
 17. Pavlišić, P. (2016). Društvo na putu sruza: povijesni prikaz i potreba za razvojem pravednije nove ekonomije. *Ekonomska misao i praksa*, (1), 217-238. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/236051> [pristupljeno 27. lipnja 2024.]
 18. Poslovni.hr. (2009). Veza globalizacije i dohodovne nejednakosti. Dostupno na, Online: <http://www.poslovni.hr/trzista/veza-globalizacije-i-dohodovne-nejednakosti110983> [pristup: 14.lipnja 2014.]
 19. Kvartuč, D. (2021). Ekonomске nejednakosti u uvjetima globalizacije. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 55(107), 229-239. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/383569> [pristupljeno 30. lipnja 2024.]
 20. Vuković, M. (2017). Obilježja i specifičnosti poslovanja multinacionalnih kompanija. Raspoloživo na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:2381/preview>. [pristupljeno: 16. lipnja 2024]
 21. Službene stranice Svjetske banke. Dostupno na: <https://www.worldbank.org/en/home>. [pristupljeno: 30.lipnja 2024]
 22. OECD iLibrary.org. (2024). Finance and investment. Dostupno na: https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/foreign-direct-investment-fdi/indicator-group/english_9a523b18-en. [pristupljeno: 29. lipnja 2024]
 23. Singh, A. (2014). Društveni diskurs, zone ugone i globalizirajući svijet: južnoafrički indijski liječnici–emigranti i rezidenti–o potrebi migriranja. *Migracijske i etničke teme*, 30(2), 237-265.

24. Antunović, M. (2019). Uzroci i posljedice ekonomske nejednakosti RRiF Visoka škola za financijski menadžment. Dostupno na: <https://repozitorij.rvs.hr/islandora/object/rvs:158/datastream/PDF/view>. [pristupljeno 24. lipnja 2024.]
25. Europska komisija (2023) Europski semestar: Tematski informativni list - Suočavanje s nejednakostima. Dostupno na: https://commission.europa.eu/document/download/52d184e3-9b3e-45d5-81b5-795e9027113f_hr [pristupljeno: 30. lipnja 2024.]
26. Službene stranice Svjetske banke (2024). Dostupno na: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/jobs/series/SI.POV.GINI>. [pristupljeno: 30. lipnja 2024.]
27. Eurostat (2023) *Uvjeti života u Europi- raspodjela dohotka i dohodovna nejednakost*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat>. [pristupljeno: 30. lipnja 2024.]
28. Corporate Finance Institute. "Gini Coefficient - Definition, Principles and Limitations." Dostupno na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/gini-coefficient/>. [pristupljeno: 01. srpnja 2024.]
29. PRSP (2004). *Pregled siromaštva*. European Stability Initiative. Dostupno na: https://www.esiweb.org/pdf/bridges/bosnia/PRSP_PregledSiromastva.pdf. [pristupljeno: 01. srpnja 2024.]
30. Bejaković, P. (2005). Siromaštvo. *Financijska teorija i praksa*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/8870>. [pristupljeno: 01. spnja 2024.]
31. World Health Organization. *Global Hunger Index (GHI)*. Dostupno na [https://www.who.int/data/nutrition/nlis/info/global-hunger-index-\(ghi\)](https://www.who.int/data/nutrition/nlis/info/global-hunger-index-(ghi)). [pristupljeno 03. srpnja 2024.]
32. Wade, R. (1990.) *Governing the market: Economic Theory and the Role of Government in East Asian Industrialization*, New Jersey, Princeton University Press.
33. Šimović, H. i Deskar-Škrbić, M. (2018) 'B2B Ekonomika javnog sektora: uloga države u tržišnom gospodarstvu', *Arhivanalitika*. Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/b2b-ekonomika-javnog-sektora-uloga-drzave-u-trzisnom-gospodarstvu/> [pristupljeno: 03. srpnja 2024.]

34. Mušković, M. (2020). *Uloga države u suvremenom gospodarstvu*. Dostupno na: <https://repository.pfri.uniri.hr/islandora/object/pfri%3A1967/datastream/PDF/view>. [pristupljeno: 04. srpnja 2024]

Popis slika

Slika 1. 10 najvećih multinacionalnih kompanija prema tržišnom kapitalu u 2023.	8
Slika 2. Usporedba vrijednosti Microsofta sa BDP-om zemalja.....	20
Slika 3. Prikaz globalne distribucije dohotka u 1975. i 2015. godini.....	22
Slika 4. Nejednakost globalnog dohotka i bogatstva u 2021. godini	23
Slika 5. Prosječni prihodu u pojedinim svjetskim regijama u 2021. godini.....	24
Slika 6. Lorenzova krivulja	27
Slika 7. Lorenzova krivulja Njemačke u razdoblju 1995-2015. godine.....	28
Slika 8. Lorenzova krivulja Francuske u razdoblju od 1994.-2015. godine	29
Slika 9. Ginijev koeficijent u zemljama Europe u 2022. godini	30
Slika 10. Ginijev koeficijent u 2023. godini	31
Slika 11. Dio svjetske populacije koja je živjela sa manje od 2,15\$ dnevno u 2023. godini...	34
Slika 12. Kretanje ekstremnog siromaštva od 1990. do 2019. godine	35
Slika 13. 10 zemalja sa najvišim globalnim indeksom gladi u 2023. godini	37

Popis tablica

Tablica 1. Podaci o BDP-u i FDI-u odabranih zemalja.....	24
Tablica 2. 10 zemalja koje imaju najveći Gini koeficijent u 2023. godini	32